Kalma e Tauheed

Fazaail, Maane, Sharaait Aur Nawaaqiz

Taaleef

Fazilatush Shaikh
Abdul Razzaq Abdul Mohsin al-Badr

Mutarjim

Muhammad Hamid Madani

Mutarjim

Fazilatush Shaikh
Anees-ur-Rahman Aazmi Umri Madani

Roman Translitration

Rehan Syed Barey

https://archive.org/details/@rehan_syed_barey

Fehrist

Translitrators Note:.....4

Arz-e-Naashir: 6

Taqreez: 8

Arz-e-Mutarjim: 9

Shaikh Abdur Razzaq al-Badr Ki Mukhtasar Sawaaneh:.....11

Muaqaddama-e-Muallif:.....14

Kalma-e-Tauheed Laa Ilaaha Illallah Ke Fazaail:.....15

Kalma-e-Tauheed Ke Fazaail Ahadees Ki Raushni Mein: 21

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ Ke Shuroot: 28

Kalma-e-Tauheed لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ Ke Maane-o-Mafhoom: 34

Shahaadat لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ Ke Nawaaqiz:.....41

Allah Ke Ism Mufarrad Zaahir Ya Zameer Ka Tanha Zikr Karne Ki Qabaahat Ka Bayaan: 47

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Translitrators Note:

بِسْمِ اللهِ ، اَلْحَمْدُ لِلّٰه رَبِّ الْعَالَمِيْن وَالْصَّلَاةُ وَالْسَّلَامُ عَلىٰ سَيِّدِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ ، وَعلىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ وَ اَهْلِ بَيْتِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانِ إِلٰى يَوْمِ الْدِّيْن. اَمَّا بَعْدُ:

Tamaam salaf-o-saaliheen aur mohaddiseen (rhh) ka is baat par ijma hai ke 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' sirf ek (1) zabaani daawa nahi, balke ye imaan ki buniyaad, jannat ki kunji aur shirk se najaat ka zariya hai. Rasool Allah ﷺ ne farmaya:

مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** دَخَلَ الْجَنَّةَ.

"Jis shakhs ki aakhri baat 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ho wo jannat mein daakhil hoga". (Sunan Abu Dawood: H3116 [Darussalam Edition])

Lekin iske saath ye bhi farmaya:

أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ.

"Qiyamat ke din meri shafaa-at se sabse ziyaada behrawar wo shakhs hoga jisne apne dil ya khuloos-e-niyyat se 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kaha hoga". (Sahih Bukhari: H99 [Darussalam Edition])

Isse saabit hua ke sirf 'zabaani kalma' kaafir nahi, balke khuloos, ilm, yaqeen, mohabbat aur qubooliyat jaisi sharaait ka poora hona zaroori hai.

Kitab chaar (4) ahem hisso'n par mushtamil hai. ① Fazaail Kalma-e-Tauheed. ② Maane aur mafhoom. ③ Sharaait 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ'. ④ Nawaqizaat-e-Tauheed.

Ye mukhtasar risaala ummat-e-muslima ke liye ek (1) qeemti ilmi tohfa hai jis mein Kalma-e-Tauheed 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ki fazilat, uske sahih maane, uski sharaait aur uske naaqiz (yaane aise aamaal jo tauheed ki khoobi aur jaamaiyat ko khatam kar de'n) ko waazeh kiya gaya hai. Shaikh Abdur Razzaq al-Badr ne is chote se kitaabche mein is unwaan ko salaf aur saaliheen ke faham aur manhaj ke mutaabiq jama kiya hai.

Is roman edition mein, sab Qurani aayat https://quranwbw.com/ se li gayi hain. Original scan ki quality bahut kharaab hone ki wajah se,

hadees aur aqwaal ke arbi matan ko dorar.net aur shamela.ws jaise sites se dekh kar type kiya gaye hai. Jahan sirf arbi matan ya duayen theen, unhe'n aur aam istemaal mein na aane waale alfaaz ka matlab usi page ke footnote mein likh diya gaya hai.

Is ke ilawa, asal urdu kitab ikka-dukka typing mistakes ya aayat number ki ghaltiyan thi, unhe is roman edition mein theek kar diya gaya hai.

Double-check karne ke bawujood bashari taqaze ki wajah se agar kaheen ghalati nazar aajaae ya is roman transliteration ke mutaalliq koi mashwara ho to neeche maujood email par contact keejiye. rehan.hse@live.com

Isi tarah mazeed roman script mein islami kutub free mein download karne ke liye neeche maujood link par click keejiye.

https://archive.org/details/@rehan_syed_barey

Aap se adaban guzaaarish hai ke is kitaab ko padhne ke baad doosro'n ke saath sawaab-e-jaariya ki niyyat se zaroor share keejiye.

Aakhir mein Allah Ta'ala se dua hai ke wo is kitaab ke musannif, mutarjim aur naashir ko is azeem khidmat par bharpoor ajr ata farmaaye. Mujhe, mere waalidain ko aur tamaam ummat-e-muslima ke liye imaan aur islam par zinda rehne aur usi par marne ki taufeeq ataa farmaae. Aameen ya Rabb al-Aalameen.

وَصَلَّى اللهُ عَلٰى نَبِيِّنَا مُحَمَّد وَاٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلَّم.

Duaao'n ka taalib,

Rehan Syed Barey

Riyadh, Saudi Arabia

Jan 15, 2025 - 26 Rajab 1447

Arz-e-Naashir:

Tauheed ek azeem nemat hai, Ambiya-o-Rusul ki besat ka bunyaadi maqsad yehi tauheed hai. Duniya ki sabse badi daulat bhi yehi tauheed hai, jannat mein daakhile aur jahannam se najaat ka daar-o-madaar isi tauheed par mabni hai aur aman-o-shaanti ke husool ka zariya bhi yehi tauheed hai.

Isi tauheed ki ehmiyat ki khaatir Ambiya-o-Rusul ke daur se iski nashr-o-ishaa-at ka kaam aaj tak jaari-o-saari hai. Surah az-Zaariyaat ki mashoor aayat-e-karima: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ﴾[1] ki tafseer karte hue baaz mufassireen ne ﴿لِيَعْبُدُوْنِ﴾ ki tafseer 'لِيُوَحِّدُوْنِ' se ki hai, jisse tauheed ki ehmiyat aur ujaagar ho jaati hai. (Surah)

Zer-e-mutaala-a kitaab bhi usi ki ek kadi hai jiske muallif Fazilatu ad-Daktoor Abdur Razzaq bin Abdul Mohsin al-Badr حفظه الله hain jinho'n ne is kitaab ko arbi zabaan mein likha hai aur ye uska urdu tarjuma hai.

Hamare liye badi hi saadat-o-sharf ki baat hai ke hamara idaara is qeemti kitab ka urdu tarjuma awaam-un-naas-o-talaba-tul-ilm[2] ke faaede ke liye taba' kar raha hai. Is mauqa par ham Allah ke baad Shaikh Muhammad Haamid Salafi Madani حفظه الله ke bohot mamnoon-o-mashkoor hain jinho'n ne hamari peshkash ko qubool karte hue is kitaab ka urdu tarjuma kiya. 'فَجَزَاهُ اللّٰهُ خَيْرًا، وَنَفَعَ اللّٰهُ بِهِ'[3]

Is kitaab ki takmeel mein madad karne waale saare hi ulama-e-kiraam-o-muawineen hazraat ka ham shuriya adaa karte hain bil-khusoos Ustaaz al-ustaaz Shaikh Anees-ur-Rahman Aazmi حفظه الله ke ham mamnoon-o-mashkoor hain, jinho'n ne is kitaab ki taqreez likhi. 'فجزاه الله خيرا و نفع الله به'

Aakhir mein ham qaaraeen se iltimaas karte hain ke agar is kitaab mein kisi bhi qism ki ghalatiyaa'n ya mulahazaat nazar aae'n to idaara ko

---

[1] Surah az-Zaariyaat: 56 [RSB]
[2] T: (طَلَبَةُ الْعِلْمِ) Ilm ke mutalaashi, talaba, ilm seekhne waale [RSB]
[3] T: Allah Ta'ala inhe'n behtareen jaza de aur Allah is (ilm ya shakhs) ke zariye nafa aam farmaae [RSB]

muttala kare’n.

Allah Ta'ala is kitaab ko ummat ke haq mein mufeed banaae aur kitab ke muallif, mutarjim aur padhne waalo’n ke haq mein is kitaab ko hujjat banaae. Aameen ya Rabbul Aalameen ‘وصلى الله تعالى على محمد و على آله و صحبه أجمعين’

Daar Ibne Hussain

12 Dhul Hajja 1444h - July 12, 2023

Taqreez:

أَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَكَفَىٰ، وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ، أَمَّا بَعْدُ :

Mazkoora kitaabche ka maine mutaala-a kiya, ek saahab Naasir Yaafai Hyderabadi Saahab ne mujhse darkhwaast ki ke is par ek (1) nazar daal kar chand lafz likh doo'n, take isko taba' karke muft taqseem kiya jaae.

Hindustan mein tauheed ki ehmiyat ko bahut kam log jaante hain, namaz ke roze waghaira ke masaail par log likhte bhi hain, bolte bhi hain, magar jo deen ki asaal aur bunyaad hai us par na lob bolte hain na likhte hain, illa-ma-sha-Allah.

Tauheed ki ehmiyat-o-fazilat ko arab ke log jaante hain aur khaas kar Saudiya ke ulama. Isi liye ham dekhte hain ke arab mumaalik masalan Saudiya, Qatar, Khaleeji mumaalik Bahrain waghaira mein ek (1) dargah nahi hai.

Hindustan mein Maulana Ismail Shaheed رحمه الله ne Taqwiyatul Imaan naami kitaab likhi to itni maqbool hui ke unki kitaab padh kar laakho'n logon ne shirk-o-bidat qabr-parasti aur dargah-parasti se tauba ki aur kaha ke agar ye kitaab paanch-che-sau (500-600) saal pehle likhi gai hoti to Hindustan mein ek (1) dargah nahi hoti, waghaira.

Alhamdulillah kitaab bahut ahem hai, qaaraeen ke liye bahut mufeed hogi. Tarjuma bhi bahut aasaan aur sahih aur ba-muhaawra kiya gaya hai, maine musawwada[1] padha, kitaabat ya typing ki chand ghalatiyaa'n reh gai hain, ho sakta hai tabaa-at se pehle nazr-e-saani karke uski tasheeh ho jaaegi. Waaqi ye kitaab har ghar, balke har fard ki aaj ki bhi zaroorat hai aur kal ki bhi, hamare mulk mein tauheed ki baat ki jaae to fauran "wahaabi" ka fatwa lag jaata hai, Allah rahem kare.

Haamid Madani Saahab aur Naasir Yaafai Saahab ki koshish ko Allah qubool farmaae. Aameen

Anees ur Rahman Aazmi Umri Madani حفظه الله

12 Shawwal 1444 - July 12, 2023, (Tamil Nadu)

[1] T: (مُسَوَّدَه) Asal tehreer kisi mazmoon ya kitaab ki jo musannif ke qalam ki ho [RKT]

Arz-e-Mutarjim:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَحْدَهُ ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنْ لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، أَمَّا بَعْدُ:

Islam mein daakhil hone ke liye kalma-e-shahadat 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ka iqraar karna zaroori hai, is kalme ko adaa kiye baghair koi bhi shakhs musalman nahi ho sakta, isi liye islam mein is kalme ko jo muqaam haasil hai wo kisi aur kalme ko nahi hai.

Is kalme ka ek (1) mo'jiza hai, wo ye ke musalman ka baccha-baccha is kalme se waqif hota hai, har shakhs ki zabaan par ye kalma aasaani se jaari hota hai, magar afsos ki baat ye hai ke logon ne is kalme ke sirf alfaaz ko hi jaana aur yaad kiya hai, is kalme ke sahih maane-o-mafhoom, uske shuroot aur taqaazo'n ke mutaalliq koi maarifat[1] nahi hai. Balke kuch to aise hain ke unhe'n is kalme ka sahih tarjuma bhi maaloom nahi hai, isi liye ham dekhte hain ke is kalme ko padhne waalo'n ki aksariyat har tarah ke shirk, kufr aur gumraahi mein mubtala hai, is kalme ko padhne ke bawujood qabr-parasti, auliya-parasti, aur deegar shirkiya umoor aam hain.

Is poore fasaad ka hal ye hai ke logon ko is kalme ke mutaalliq wo maalumaat faraaham ki jaae'n jo unke liye is kalme ke taqaazo'n ko poora karne, shuroot ko samajhne aur nawaaqiz[2] ko jaanne mein mumid-o-muaawin[3] saabit ho sake'n, take wo pakke-sacche muwahhid aur 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ke haqiqi alam-bardaar[4] ban jaae'n, jin se shirk-e-akbar to kujaa[5] shirk-e-asghar ki bhi adna si boo na aae.

Isi maqsad ke husool ki khaatir daur-e-awwal se hi ulama logon ke saamne mukhtalif tariqo'n aur usloobo'n ka istemaal karke kalma-e-shahaadat ka taaruf pesh karte rahe, kabhi duroos aur muhazaraat ke

---

[1] T: (مَعْرِفَت) Shanaakht, pehchaan, waaqfiyat [RKT]
[2] T: (نَواقِض) Kharab karne ya todne waali cheeze'n, kharabiyaa'n, buraaiya'n [RKT]
[3] T: (مُمِدّ و مُعاوِن) Madad karne aur saath dene waali, iaanat karne waali [RKT]
[4] T: (عَلَم بَرْدار) Jhanda utha kar chalne waale, pesh-pesh, kisi tehreek ya nazariye ka zabardast haami [RKT]
[5] T: Urdu mein mauqa-o-nisbat par hairat zaahir karne ke liye istemaal hota hai [RKT]

zariye to kabhi tasneef-o-taaleef ke zariye, isi silsile ki ek (1) kadi Shaikh Abdur Razzaq al-Badr ﷾ ka risaala ba-naam "*Kalma at-Tauheed Laa Ilaaha Illallah: Fazaailiha wa Madlooliha wa Shurootiya wa Nawaaqiziha*"[1] Jo dar-asal aapki kitaab 'Fiqhul Adiyah wal Azkaar' se maakhuz hai, Shaikh Mohtaram ne baaz ahbaab ki guzaarish par ifaada-e-aamma ki khaatir isko mustaqil taba' karne ki ijaazat di.

Arbi-daa'n halqe mein aapka ye risaala bada maqbool hua, kyounke is kalme ke taalluq se is risaale mein taqriban har ahem baat par mukhtasar magar jaame guftagu ki gai hai.

Iski isi maqbooliyat aur jaamatiya ko dekhte hue urdu-daa'n tabqe ki khair-khwahi ke iraade se maktaba Daar Ibne Hussain, Hyderabad ne is risaale ka urdu tarjuma nashr karne ka iraada kiya, iske liye jab unho'n ne mujh se raabta kiya to maine kitaab ka mauzu aur *Ustaz Mohtaram* Shaikh Abdur Razzaq al-Badr ki shakhsiyat ko dekh kar fauran haami bhar di. Phir Allah se istiaanat[2] karte hue kaam shuru kiya aur kuch hi dino'n mein Allah ke fazl aur uski taufeeq se is amal-e-khair se faarigh ho gaya. 'فَالْحَمْدُ لِلَّهِ أَوَّلًا وَآخِرًا'[3]

Is risaale ke tarjume mein hattal-maqdoor[4] alfaaz aur tarakeeb ka khayaal rakhte hue ba-muhaawra aur salees tarjuma karne ki koshish ki gai hai, take awaam ba-aasaani isse faaeda haasil kar sake, aur kalma-e-tauheed 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' ke maane-o-mafhoom se waaqif ho sake.

Allah Subhanahu wa Ta'ala is kaar-e-khair ko qubool farmaae aur ham sab ke liye ise zakhira-e-aakhirat banaae. Aameen

Muhammad Haamid Madani

Hyderabad, Hind

17 Shaban 1444 - March 10, 2023

---

[1] T: Kalma Tauheed: Laa Ilaaha Illallah - Iski Fazilate'n, Iske Maane, Iski Sharte'n aur Iske Naaqiz (todne waale aamaal) [RSB]

[2] T: (اِسْتِعانَت) Madad ki khwaahish karna, imdaad chaahna [RKT]

[3] T: Pas, hamd Allah hi ke liye hai, ibtida mein bhi aur intiha mein bhi [RSB]

[4] T: (حَتَّى الْمَقْدُور) Taaqat-bhar, jahaan tak ban pade, jis qadar istetaa-at ho [RKT]

Shaikh Abdur Razzaq al-Badr Ki Mukhtasar Sawaaneh:

(az Mutarjim)

Naam-o-Nasb: Abdur Razzaq bin Abdul Mohsin bin Hamd al-Abbaad al-Badr.

Aap ke waalid maajid Shaikh Abdul Mohsin bin Hamd al-Abbaad Madina Nabawiyya ki maaroof-o-mashoor shakhsiyat hain. Aap mohaddis-e-madina ke laqab se yaad kiye jaate hain. Taqriban 30 saal ke taweel arse tak aap ne Masjid-e-Nabawi mein kutub-e-ahadees-o-aqida ka dars diya, jisse poori duniya se aane waale taalibaan uloom-e-nubuwwat ne ghair-maamooli istifaada kiya. Khaaksaar ko bhi Shaikh Mohtaram se sharf-e-talammuz haasil hai. Allah Shaikh Mohtaram ko jaza-e-khair ataa farmaae. Aameen

Wilaadat: Aap ki paedaaish Saudi Arab ke mashoor shahr Zulfi mein 22 Dhul Qada 1382 hijri, mutaabiq April 16, 1963 ko hui.

Husool-e-Taaleem: Aap ne Jaamia Islamiya, Madina Munawwara ke Kulliya ash-Shariya se Baklorios aur Shoba-e-Aqida se Majister wa Daktoorah[1] ki degree haasil ki, aur Saudi Arab ke mashoor kibaar ulama se faiz haasil kiya.

Asaatiza: Aap ke asaatiza ki ek (1) taweel fehrist hai, lekin darj-e-zel nihaayat hi ehmiyat ke haamil hain: ① Shaikh Ibne Baaz رحمه الله. ② Shaikh Ibne Uthaimeen. ③ Aap ke waalid-e-giraami Shaikh Abdul Mohsin al-Aabbad. ④ Abdullah Ghunayman. ⑤ Shaikh Ali Naasir Faqihi.

Shagirdaan: Aap Jaamia Islamiya, Madina Munawwara mein Shoba-e-Aqida ke ustaaz hain, saath hi Masjid Nabawi aur Mamlakat Saudi Arab ke goshe-goshe mein, balke basa-auqaat baerooni mumaalik mein aap ke duroos hote rehte hain. Un duroos mein shareek hone waale sheeftagaan-e-ilm[2] ki taadaad ko shumaar nahi kiya ja sakta, sab hi aap ke shaagird aur motaqid hain, khaaksaar ko aap ke waalid-e-giraami ki tarah aap se bhi sharf-e-talammuz haasil hai.

---

[1] T: Baklorios = Bachelor degree, Majister = Masters degree [RSB], Daktoorah = Doctrate [RSB]

[2] T: (شِفْتِگَانِ عِلْم) Ilm ke pyaase, ilm ke taalib [RSB]

Taalifaat: Aap ne manhaj-e-salaf ke mutaabiq ummat-e-muslima ki sahih rehnumaai ke liye choti-badi kai kitaabe'n tasneef kee'n, jin se talaba-o-awaam sabhi mustafeed ho rahe hain. Un mein se baaz ke naam ye hain:

① Fiqa al-Adiya wal Azkaar, zer-e-nazar risaala usi azeem shahkaar se maakhuz[1] ek (1) risaale ka urdu tarjuma hai.

② Juhood al-Allama Abdur Rahman bin Naasir as-Saadi Fee Taqdeer Masaail al-Aqida, ye aap ke majister ka risaala hai.

③ Ziyaadat al-Imaan wa Naqsaanuhu wa Hukm al-Istisnaa Feehi, ye aapke doctorate ka risaala hai.

④ Al Hajj wa Tahzeeb an-Nufoos.

⑤ Tazkirah al Mutaa Shrh Aqida Abdul Ghani al-Maqdisi.

⑥ At-Tambihaat as-Sunniya Sharh Haiat Ibne Abi Dawood.

⑦ Daraasah al-Asr Maalik Fil Istiwaa.

Shaikh Mohtaram Ulama Ki Nazar Mein:

Shaikh Obaid Jaabri حفظہ اللہ se ek (1) mataba Sahih Aqida aur durust manhaj waale kibaar ulama ke taalluq se sawaal kiya gaya to jawaab mein aap ne Shaikh Abdur Razzaq حفظہ اللہ ka bhi naam zikr kiya.

Shaikh Saaleh Suhaimi حفظہ اللہ ne ek (1) dars mein aap ka zikr-e-khair karte hue kaha ke "*Ek (1) ustaaz us waqt badi saadat mehsoos karta hai jab uska shaagird usse behtar ho, Shaikh Daktoor Abdur Razzaq al-Badr mere shaagird hain, lekin wo mujh se behtar hain. Maine unke saath androon aur baeroon Saudi Arab kai safar kiye, us dauraan unke yahan jo ilm, taqwa aur hirs maine dekha wo khaarij az tasawwur hai,* أَحْسِبُهُ كَذَٰلِكَ، وَاللَّهُ حَسِيبُهُ، وَلَا أُزَكِّي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا'[2]

[1] T: (ماخُوذ) Akhaz kiya hua, jo cheez kaheen se li gai ho, liya gaya [RKT]

[2] T: Main use aisa samajhta hoo'n, aur Allah hi uska hisaab lene waala hai, aur main Allah ke saamne kisi ki pakeezgi (yaane baraa-at/kaamil imaan) ka iqraar nahi karta.*

Shaikh Muhammad Umar Baazmool ﷾ ne aap ki shakhsiyat ke taalluq se ek (1) sawaal ke jawaab mein kaha ke "*Shaikh Abdur Razzaq al-Badr faazil ulama mein se hain, aap Shaikh Abdul Mohsin al-Abbaad ke farzand-e-arjumand hain, aap un ulama mein se hain jin ka muqaam aur kaam salafi manhaj ki nashr-o-ishaa-at ke silsile mein maaroof hai*".

Ikhtisaar ki gharz se ye chand aqwaal maine yahan zikr kiye hain jo aap ki shakhsiyat ki azmat ko bataane ke liye kaafi hain.

Shaikh Mohtaram fil-waqt Madina mein rehte hain, wahee'n se apne daawati faraaiz anjaam dete hain, Allah Shaikh Mohtaram ki mehnato'n ko qubool farmaae, aap ki umr mein taa-at-o-aafiyat ke saath barkat ataa farmaae aur aap ke zariye ilm-o-ahle ilm aur tamaam logon ko faaeda pohonchaae. Aameen

* Ye asal mein taareefi kalimaat hain, salaf-o-saaliheen ye jumla ya aise jumle is liye kehte hain, taake awaam-un-naas ko '*zaahir-o-baatin ke farq*' ki tarbiyyat de'n. Wo chaahte hain ke musalman zaahiri aamaal dekh kar accha gumaan rakhe'n, magar dil ki haqiqat aur aakhirat ka anjaam Allah par chod de'n. Iska maqsad '*takabbur se bachna, ehtiyaat baratna, aur ghaibi umoor mein zabaan ko qaabu mein rakhna*' hai. Wo sikhate hain ke ham kisi ko 'nek' keh sakte hain, lekin 'jannati' ya 'mukammal momin' ka faisla sirf Allah ka haq hai, kyounke insaan sirf zaahir dekh sakta hai, dilo'n ka haal sirf Allah jaanta hai, ye jumla dar-haqiqat 'tawakkal, tawaazo, aur sunnat-e-salaf par amal' ki amali tarbiyyat hai.

Muaqaddama-e-Muallif:

Ye risaala kalma-e-tauheed, yaane لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ ke fazaail, mafhoom, shuroot aur nawaaqiz ke mufeed khulaase par mushtamil hai. Jo sabse behtareen sabse azem aur sabse umda kalma hai, dar-asal ye risaala meri kitaab 'Fiqa al-Adiya wal Azkaar' se maakhuz hai, lekin iske faaede ko aam aur isse istifaade ko aasaan karne ki khaatir baaz fuzaala[1] ki khwahish hui ke is hisse ko alag se pesh kiya jaae.

Allah Ta'ala se dua-go hoo'n ke is risaale mein badi barkat ataa farmaae, aur isko apne un bando'n ke liye hidaayat ka darwaaza bana de jin ko hidaayat dena chaahe aur ham sab ko us siraat-e-mustaqeem par gaamzan kar de jo Nabi ﷺ, Siddiqo'n aur shaheedo'n ka raasta hai, jin par Allah ne apni nemate'n naazil farmaae'n aur jin ki rifaaqat behtareen rifaaqat hai, hamare liye Allah hi kaafi hai aur wohi behtareen kaarsaaz hai. Allah hamare Nabi Muhammad ﷺ aur unke aal par rahmat-o-salaamati naazil farmaae. Aameen

Tehreer-kuninda

Abdur Razzaq bin Abdul Mohsin al-Badr

[1] T: (فُضَلَاءُ) Fazeelat waale log, ulama [RKT]

Kalma-e-Tauheed Laa Ilaaha Illallah Ke Fazaail:

Kalma-e-tauheed ki badi fazilate'n aur be-shumaar khususiyaat hain, unko sametna kisi ke liye mumkin nahi hai, ye sabse Afzal sabse umda aur sabse azeem kalma hai, isi kalme ki khaatir makhlooq ki paedaaish hui, rasoolo'n ko bheja gaya, kitaabo'n ko utaara gaya, aur isi kalme se log ahle imaan aur ahle kufr mein taqseem hue. Chunache yehi mazboot kadaa hai, kalma, taqwa hai, deen ka sabse azeem rukn aur imaan ki sabse ahem shaakh hai. Yehi Jannat kamaane aur Jahannam se najaat ka raasta hai, yehi kalma-e-shahaadat hai, daar-e-saadat (Jannat) ki kunji hai, deen ki bunyaad, asaas aur jad hai.

Is kalme ke fazaail aur deen mein iska muqaam bayan karne waalo'n ke bayan aur ilm waalo'n ke ilm se buland hai. Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۙ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًۢا بِالْقِسْطِ ؕ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴾

Allah Ta'ala, farishte aur ahle ilm is baat ki gawaahi dete hain ke Allah ke siwa koi haqiqi maabood nahi aur wo adl ko qaayam rakhne waala hai, us ghaalib aur hikmat waale ke siwa koi ibaadat ke laayaq nahi. (Surah Aale Imran: 18)

Quran-e-Kareem mein kalma-e-tauheed ke waarid fazaail mein se ek (1) ye hai ke Allah Ta'ala ne is kalme ko rasoolo'n ki daawat aur risaalat ka khulaasa qaraar diya hai. Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ وَمَاۤ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا نُوْحِيْۤ اِلَيْهِ اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاعْبُدُوْنِ ﴾

Aap se pehle jis rasool ko bhi ham ne bheja uski taraf yehi wahee naazil farmaai ke mere siwa koi maabood-e-barhaq nahi, is liye tum sab meri hi ibaadat karo. (Surah al-Ambiya: 25)

Neez farmaya:

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِيْ كُلِّ اُمَّةٍ رَّسُوْلًا اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوْتَ ﴾

Ham ne har ummat mein rasool bheja ke (logo) sirf Allah ki ibaadat karo aur uske siwa tamaam maaboodo'n se bacho . (Surah an-Nahl: 36)

Isi tarah Allah Ta'ala ne Surah an-Nahl ki ibtida mein farmaya:

﴿ يُنَزِّلُ الْمَلٰٓئِكَةَ بِالرُّوْحِ مِنْ اَمْرِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖۤ اَنْ اَنْذِرُوْۤا اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاتَّقُوْنِ ﴾

Allah farishto'n ko apni wahee de kar apne hukms-e-apne bando'n mein se jis par chaahta hai utaarta hai ke tum logon ko aagaah kar do ke mere siwa aur koi maabood nahi, lihaaza tum mujh se daro. (Surah an-Nahl: 2)

Ye aayat is Surah ki pehli aayat hai jis mein Allah ne apne bando'n par kiye gae ehsanaat ko ginaaya hai, isse pataa chalta hai ke is kalme ki taufeeq Allah ki wo azeem nemat hai jise Allah ne apne bando'n par poora kiya hai, jaisa ke Allah Subhanahu wa Ta'ala ne farmaya:

﴿ وَاَسۡبَغَ عَلَيۡكُمۡ نِعَمَهٗ ظَاهِرَةً وَّبَاطِنَةً ؕ ﴾

Allah ne tum par zaahiri aur baatini nemate'n poori kardi hain. (Surah Luqman: 20)

Mujaahid رحمہ اللہ ne famraya ke (isse muraad) 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' hai. (Is asr ko Ibne Jariri ne apni Tafseer: V11 P78 mein riwayat kiya hai)

Aise hi Sufyan bin Uyayna رحمہ اللہ ne farmaya: "Allah ne apne bando'n mein se kisi bande par 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' sikhaane se ziyaada bada ehsaan nahi kiya". (Is asr ko Ibne Rajab ne Kalma al-Ikhlaas: P53 mein zikr kiya hai)

Kalma-e-tauheed ke fazaail mein se ye bhi hai ke Allah Ta'ala ne Quran-e-Kareem mein use paakiza kalma qaraar diya hai, Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ اَلَمۡ تَرَ كَيۡفَ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ اَصۡلُهَا ثَابِتٌ وَّفَرۡعُهَا فِى السَّمَآءِ ۙ تُؤۡتِىۡۤ اُكُلَهَا كُلَّ حِيۡنٍۢ بِاِذۡنِ رَبِّهَا ؕ وَيَضۡرِبُ اللّٰهُ الۡاَمۡثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُوۡنَ ﴾

Kya aap ne nahi dekha ke Allah ne ek (1) paakiza kalme ki misaal kaise bayan farmaai (ke wo) ek (1) paakiza darakht ki tarh hai jiski jad mazboot hai aur jiski choti aasmaan mein hai. Wo apna phal apne Rabb ke hukm se har waqt deta hai aur Allah logon ke liye misaale'n bayan karta hai, taake wo nasihat haasil kare'n. (Surah Ibrahim: 24-25)

Auryehi pukhta baat hai, jaisa ke Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا بِالۡقَوۡلِ الثَّابِتِ فِى الۡحَيٰوةِ الدُّنۡيَا وَفِى الۡاٰخِرَةِ ۚ وَيُضِلُّ اللّٰهُ الظّٰلِمِيۡنَ ۙ وَيَفۡعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ ﴾

Allah un logon ko jo imaan laae pukhta baat ke saath khoob qaayam rakhta hai, dunya ki zindagi mein aur aakhirat mein bhi, aur Allah zaalimo'n ko gumraah kar deta hai aur Allah karta hai jo chaahta hai. (Surah Ibrahim: 27)

Yehi wo ahd jo Allah ke us qaul mein mazkoor hai:

﴿لَا يَمْلِكُوْنَ الشَّفَاعَةَ اِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا﴾

Wo sifaarish ke maalik na honge magar jisne Rahman ke yahan koi ahd le liya. (Surah Maryam: 87)

Abdullah bin Abbas ﷺ se marwi hai, aap ne farmaya: "*Ahd se muraad 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ki gawaahi dena hai aur ye ke insaan har taaqat-o-quwwat se Allah ki taraf baraa-at kare aur ye kalma har taqwe ki jadd hai*". (Is asr ko Tabarani ؒ ne Ad-Dua: 3/1518 mein riwayat kiya hai)

Kalma-e-tauheed ke fazaail mein se ye bhi hai ke yehi wo mazboot kadaa hai jisne ise mazbooti se thaame rakha wo najaat pa gaya aur jisne ise nahi thaama wo barbaad ho gaya, Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿لَآ اِكْرَاهَ فِي الدِّيْنِ ۙ قَدْ تَّبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَّكْفُرْ بِالطَّاغُوْتِ وَيُؤْمِنْ ۢ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى﴾

Phir jo koi baatil maabood ka inkaar kare aur Allah par imaan laae to yaqinan usne mazboot kade ko thaam liya. (Surah al-Baqara: 256)

Isi tarah Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿وَمَنْ يُّسْلِمْ وَجْهَهٗٓ اِلَى اللّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى ۭ وَاِلَى اللّٰهِ عَاقِبَةُ الْاُمُوْرِ﴾

Aur jo shakhs apna chehra Allah ke supurd kar de aur wo neki karne waala ho to yaqinan usne mazboot kade ko acchi tarah pakad liya. (Surah Luqman: 22)

Kalma-e-tauheed ke fazaail mein se ye bhi hai ke yehi wo baaqi rehne waala kalma hai jise Ibrahim Khaleel ؑ ne apni nasl mein baaqi choda taake log Allah ki taraf palte'n, Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ وَقَوْمِهٖٓ اِنَّنِيْ بَرَاۗءٌ مِّمَّا تَعْبُدُوْنَ ۙ اِلَّا الَّذِيْ فَطَرَنِيْ فَاِنَّهٗ سَيَهْدِيْنِ ۔ وَجَعَلَهَا كَلِمَةًۢ بَاقِيَةً فِيْ عَقِبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ﴾

Aur jab Ibrahim ne apne baap aur apni qaum se kaha beshak main un cheezo'n se bilkul baree hoo'n jin ki tum ibaadat karte ho. Siwaae uske jisne mujhe paida kiya, pas beshak wo mujhe zaroor raasta dikhaaega. Aur usne is (tauheed ki baat) ko apne pichlo'n mein baaqi rehne waali baat bana diya, taake wo rujoo kare'n. (Surah az-Zukhruf: 26-28)

Yehi wo kalma-e-taqwa hai jise Allah ne Sahaba Kiraam ؓ par laazim kar

diya tha jiske wo mustahiq aur haqdaar bhi the, Allah Ta'ala ne famraya:

﴿اِذْ جَعَلَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِيْنَتَهٗ عَلٰى رَسُوْلِهٖ وَعَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَاَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوٰى وَكَانُوْٓا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا ؕ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا﴾

Jab un logon ne jinho'n ne kufr kiya apne dilo'n mein zidd rakh li, jo jaahiliyyat ki zidd thi to Allah ne apni sakinat apne rasool par aur imaan waalo'n par utaar di, aur unhe'n taqwa ki baat par qaayam rakha aur wo uske ziyaada haqdaar aur uske laayaq the aur Allah hamesha se har cheez ko khoob jaanne waala hai. (Surah al-Fath: 26)

Abu Ishaq Subai ne Amr bin Maimoon se riwayat kiya ke aap ne farmaya: "'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰه' se behtare koi guftagu nahi". Us par Saad bin Ayaaz ne kaha ke: "Aye Abu Abdullah, aap ko pataa hai ke ye kalma kya hai? Allah ki qasam ye kalma taqwe ka wo kalma hai jisko Allah Ta'ala ne Muhammad ﷺ ke ashaab par laazim kar diya tha aur wo uske ahl aur mustahiq bhi the". (Is asr ko Tabarani ne Ad-Dua: 3/1533 mein riwayat kiya hai)

۞ Is kalme ke fazaail mein ye bhi hai ke ye kalma intiha darje ka durust kalma hai, Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿يَوْمَ يَقُوْمُ الرُّوْحُ وَالْمَلٰٓئِكَةُ صَفًّا ۙ لَّا يَتَكَلَّمُوْنَ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾

Jis din rooh aur farishte saff bana kar khade honge, wo kalaam nahi karenge, magar wohi jise Rahman ijaazat dega aur wo durust baat kahega. (Surah an-Naba: 38)

Ali bin Abu Talha رحمه الله ne Abdullah bin Abbas رضي الله عنه se Allah Ta'ala ke qaul: ﴿اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ ki tafser riwayat ki ke aap ne farmaya: "Siwaae uske jise Rabbe Zul Jalaal 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰه' ki gawaahi ki ijaazat de, aur yehi intiha dajre ki durustgi hai". (Is asr ko Tabarani ne Ad-Dua: 3/1520 mein riwayat kiya hai)

Ikrima رحمه الله ne farmaya: "Sawaab (se muraad) 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰه' hai". (Eezan[1])

۞ Is ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke yehi wo daawat-e-haq hai jo Allah ke is qaul ki muraad hai:

﴿لَهٗ دَعْوَةُ الْحَقِّ ؕ وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ لَا يَسْتَجِيْبُوْنَ لَهُمْ بِشَيْءٍ اِلَّا كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ اِلَى الْمَآءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهٖ ؕ وَمَا

[1] T: (اَیضاً) Hasb-e-baala ya saabiq, bilkul wohi hai jo oopar likha gaya [RKT]

دُعَآءُ الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِيْ ضَلٰلٍ ﴾

Usi ko pukaarna haq hai, jo log auro'n ko uske siwa pukaarte hain wo un (ki pukaar) ka kuch bhi jawaab nahi dete, magar jaise koi shakhs apne dono haath paani ki taraf phaelaae hue ho ke uske mu'n mein pad jaae, halaanke wo paani uske mu'n mein pohonchne waala nahi, in munkiro'n ki jitni pukaar hai sab gumraahi mein hai. (Surah ar-Raad: 14)

Kalma-e-tauheed ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke yehi wo haqiqi raabta hai jis par deen-e-islam ke maanne waale ekattha hue hain, chunache musalman isi buniyaad par dosti aur dushmani karte hain, isi kalme ki bin bina par mohabbat aur nafrat karte hain, isi ki wajah se islami muaashara ek (1) jism aur mazboot imaarat ki tarah ban gaya hai jiska ek (1) hissa doosre ko mazboot banata hai.

Allama Shaikh Muhammad Ameen Shanqiti رحمہ اللہ ne apni kitaab Azwa al-Bayaan mein farmaya: "Khulaasa ye hai ke wo haqiqi raabta jo muntashir ko ekattha karta aur mukhtalif ko jodata hai wo 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ka raabta hai. Aap nahi dekhte ke us raabte mein jo ek (1) jism ki tarah poore islami muaashare ko jod raha hai aur use us imaarat ki tarah bana raha hai jiska ek (1) hissa doosre ko mazbooti ataa karta hai, arsh uthaane waale aur arsh ke ird-gird rehne wale farishto'n ke dilo'n ko zameen par rehne waale insaano ke liye unke aapasi ikhtilaaf ke bawujood naram kar diya hai. Allah Ta'ala ne farmaya:"

﴿اَلَّذِيْنَ يَحْمِلُوْنَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهٗ يُسَبِّحُوْنَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُوْنَ بِهٖ وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۚ رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَّعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِيْنَ تَابُوْا وَاتَّبَعُوْا سَبِيْلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيْمِ ۔ رَبَّنَا وَاَدْخِلْهُمْ جَنّٰتِ عَدْنِ ِالَّتِيْ وَعَدْتَّهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَآئِهِمْ وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيّٰتِهِمْ ۚ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۔ وَقِهِمُ السَّيِّاٰتِ ۚ وَمَنْ تَقِ السَّيِّاٰتِ يَوْمَىِٕذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهٗ ۚ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴾

Wo (farishte) jo arsh ko uthaae hue hain aur wo jo uske ird-gird hain apne Rabb ki hamd ke saath tasbeeh karte hain aur us par imaan rakhte hain aur un logon ke liye bakhshish ki dua karte hain jo imaan laae. Aye hamare Rabb! Toone har cheez ko rahmat aur ilm se gher rakha hai, to un logon ko bakhsh de jinho'n ne tauba ki aur tere raaste par chale aur unhe'n bhadakti hui aag ke azaab se bacha. Aye hamare Rabb! Unhe'n hamesha rihaaish waali jannato'n mein daakhil kar jin ka toone unse

waada kiya hai aur unko bhi jo unke baap-daado'n aur unki biwiyo'n aur unki aulaad mein se laayaq hain. Bila-shubha toohi sab par ghaalib, kamaal hikmat waala hai. Aur unhe'n buraaiyo'n se bacha aur tu jise us din buraaiyo'n se bacha le to yaqinan toone us par meherbaani farmaai aur yehi to bahut badi kaamyaabi hai. (Surah al-Ghaafir: 7-9)

"Allah Ta'ala ne irshaara diya ke wo raabta Allah Ta'ala par imaan ka hi raabta hai jisne arsh uthaane waale-o-arsh ke ird-gird rehne waale farishto'n aur zameen mein rehne waale banu aadam ko is tarah jod diya hai ke farishte unke liye ye nek aur azeem dua kar rahe hain".

Akheer mein aap ne farmaya: "Khulaasa ye ke wo raabta jo zameen waalo'n ko ek-doosre se isi tarah aasmaan aur zameen waalo'n ko aapas mein jodta hai wo bila-ikhtilaaf 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' ka raabta hai, bana-baree'n kisi aur raabte ke zariye daawat dena qatan jaaiz nahi hai". (Azwa al-Bayaan: V3 P448-449)

Kalma-e-tauheed ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke ye sabse Afzal neki hai, Allah Ta'ala ne farmaya: Quran ﴿مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ خَيْرٌ مِّنْهَا﴾ "Jo shakhs neki le kar aaega to uske liye usse behtar badla hai". (Surah an-Naml: 89)

Ibne Masood, Ibne Abbas, aur Abu Huraira ؓ waghaira se ye baat waarid hai ke ﴿حَسَنَةِ﴾ se muraad 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' hai. (Ad Dua az Tabrani: 3/1497-1498)

Ikrima ؒ ne Allah Ta'ala ke qaul: ﴿مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ خَيْرٌ مِّنْهَا﴾ ki tafseer mein farmaya: "Isse muraad 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' kehna hai, is kalme ko kehne waale ke liye behtar badla hai, kyounke 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' se behtar koi cheez nahi hai". (Surah an-Naml: 89)

Musnad Ahmad waghaira mein Abu Zar ؓ se riwayat hai, aap kehte hain ke maine kaha: Aye Allah ke Rasool ﷺ! aap mujhe koi aisa amal sikha deejiye jo mujhe Jannat ke qareeb aur Jahannam se door kar de. Nabi ﷺ ne farmaya: 'إِذَا عَمِلْتَ سَيِّئَةً فَاعْمَلْ حَسَنَةً فَإِنَّهَا عَشْرُ أَمْثَالِهَا' "*Agar koi gunaah kar baitho to neki ka koi kaam kar liya karo, neki dus (10) guna ho jaaegi*". Maine kaha: Aye Allah ke Rasool, kya 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' bhi nekiyo'n mein se hai?

Aap ﷺ ne farmaya: "*Haa'n, wo to behtareen neki hai*". (Musnad Ahmad: V5 P169; Ad-Dua az Tabrani: H1498 Hadees ke alfaaz Imam Tabrani ؒ ke hain)

Kalma-e-Tauheed Ke Fazaail Ahadees Ki Raushni Mein:

Guzishta sutoor mein ham ne quran ke tanaazur mein kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke fazaail ke mutaalliq guftagu ki, is azeem kalme ke baare mein jiskiw ajah se zameen-o-aasmaan qaayam hain, makhluqaat ki paedaaish hui, jiske sabab rasoolo'n ko bheja gaya, kitaabe'n utaari gaee'n, shariyato'n ko naafiz kiya gaya, jiski khaatir meezaan nasab kiye jaaenge, naama-e-aamaal rakhe jaaenge, Jannat-o-Jahannam ka bazaar qaayam hoga, makhlooq momin-o-kaafir aur nek-o-faajir mein taqseem ho jaaegi, chunache ye kalma khalq-o-awaamir aur jaza-o-saza ki buniyaad hai. Yehi wo haq baat hai jis par millat ki buniyaad rakhi gai aur qibla muqarrar kiya gaya, qiyamat ke din isi kalme ke baare mein aglo'n aur pichlo'n se poocha jaaega, Allah ke saamne kisi band eke qadam harkat bhi na kar sakenge jab tak ke usse do (2) sawalaat na pooch liye jaae'n: Tum kiski ibaadat karte the? Aur rasoolo'n ko tum ne kya jawaab diya?

Pehle sawaal ka jawaab kalma-e-tauheed, 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ko ilmi, iqraari aur amali taur par naafiz karna hai. Aur doosre ka jawaab kalma-e-Muhammad 'رَسُوْلُ اللهِ ﷺ' koi lm, iqraar, ittiba, aur itaa-at ke zariye naafiz karna hai. (Zaad al-Maad az Ibne Qaiyyim ؒ: V1 P34)

Kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke fazaail ko shumaar karna kisi makhlooq ke liye mumkin hi nahi hai, kyounke us kalme ki bina par dunya-o-aakhirat mein itna ajr-o-sawaab aur itne fawaaid haasil hote hain ke kisi dil mein uska khayaal aur kisi zehen mein uska tasawwur bhi nahi aasakta, phir bhi main yahan hadees-e-rasool mein waarid is kalme ke kuch fazaail zikr karna chaahta hoo'n:

- Is kalme ke fazaail mein se ek (1) ye hai ke ye kalma sabse Afzal aur sabse tez badhne waala amal hai, kai ghulaamo'n ko aazaad karne ke baraabar aur apne padhne waale ke liye shaiaan se hifaazat ka zariya

hai, jaisa ke sahihain mein Abu Huraira ﷺ ki hadees hai ke Nabi-e-Kareem ﷺ ne farmaya:

مَنْ قَالَ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ** ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ ، كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ ، وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذٰلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ ، إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ.

Jo shakhs din mein 100 martaba ' لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ' (Allah ke siwa koi ibaadat ke laayaq nahi, wo akela hai, uska koi shareek nahi, saari baadshahat usi ki hai, hamd sirf usi ko sazawaar hai aur wohi har cheez par qaadir hai) kahe, us shakhs ko dus (10) ghulam aazaad karne ke baraabar ajr milta hai, uske liye sau (100) nekiyaa'n likhi jaati hain, uske sau gunaah mita diye jaate hain aur ye kalimaat sham tak poora din shaitaan se uski hifaazat ka zariya ban jaate hain aur koi shakhs usse ziyaada Afzal amal nahi kar sakta, siwaae uske jo usse bhi ziyaada martaba yehi amal kare. (Sahih Bukhari: H6403; Sahih Muslim: H2691)

Sahihain mein hi Abu Ayyub Ansari ﷺ ki hadees hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

مَنْ قَالَ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** ، عَشْرَ مِرَارٍ ، كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ أَرْبَعَةَ أَنْفُسٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ.

Jo shakhs dus (10) baar ' لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ' (Allah ke siwa koi ibaadat ke laayaq nahi, wo akela hai, uska koi shareek nahi, saari baadshahat usi ki hai, hamd sirf usi ko sazawaar hai aur wohi har cheez par qaadir hai) padha, wo us shakhs ki tarah hai jisne Ismail عليه السلام ki nasl se chaar (4) ghulaam aazaad kiya ho. (Sahih Bukhari: 6404; Sahih Muslim: H2693)

Is kalme ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke wo sabse Afzal baat hai jise Nabi ﷺ ne kaha hai, chunache hadees mein saabit hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي عَشِيَّةَ عَرَفَةَ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.**

Arfa ki sham ko maine aur tamaam ambiya ne sabse Afzal jo baat kahi, wo "لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ" (Allah ke siwa koi ibaadat ke laayaq nahi, wo akela hai, uska koi shareek nahi, saari baadshahat usi ki hai, hamd sirf usi ko sazawaar hai aur wohi har cheez par qaadir hai) hai. (Tabarani ne ise Ad-Dua: H874 mein Ali ﷺ ki hadees se riwayat kiya hai)

Ek (1) riwayat mein ye alfaaz hain:

خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**.

Sabse behtar dua yaum-e-arfa ki dua hai, neez maine aur mujh se pehle doosre nabiyyo'n ne ab tak jo kuch kaha hai un mein sabse behtar: "لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ" (Allah ke siwa koi ibaadat ke laayaq nahi, wo akela hai, uska koi shareek nahi, saari baadshahat usi ki hai, hamd sirf usi ko sazawaar hai aur wohi har cheez par qaadir hai) hai. (Is hadees ko Tirmizi ne Al-Jaame: H3585 mein Abdullah bin Amr ﷺ ki hadees se riwayat kiya hai. Albani ﷺ ne Silsila as-Sahiha: V4 P7-8 mein Hasan qaraar diya hai aur kaha hai: Shawaahid ki wajah se hadees saabit hai)

Is kalme ke fazaail mein se ye bhi hai ke ye kalma qiyamat ke din gunaaho'n ke sahifo'n par ghaalib hoga, jaisa ke Abdullah bin Amr bin Aas ﷺ ki hadees mein waarid hua hai, jo Musnad Ahmad aur Jaame Tirmizi wagahira mein jaiyyid sanad ke saath hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

يُصَاحُ بِرَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ ، فَيُنْشَرُ لَهُ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ سِجِلًّا ، كُلُّ سِجِلٍّ مَدَّ الْبَصَرِ ، ثُمَّ يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: هَلْ تُنْكِرُ مِنْ هٰذَا شَيْئًا ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. فَيَقُولُ: أَظَلَمَتْكَ كَتَبَتِي الْحَافِظُونَ ؟ ثُمَّ يَقُولُ: أَلَكَ عُذْرٌ ؟ أَلَكَ حَسَنَةٌ ؟ فَيُهَابُ الرَّجُلُ فَيَقُولُ: لَا. فَيَقُولُ: بَلَى إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَاتٍ ، وَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ ، فَتُخْرَجُ لَهُ بِطَاقَةٌ فِيهَا: **اَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ**. قَالَ: فَيَقُولُ: يَا رَبِّ ، مَا هٰذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هٰذِهِ السِّجِلَّاتِ ؟ فَيَقُولُ: إِنَّكَ لَا تُظْلَمُ. فَتُوضَعُ السِّجِلَّاتُ فِي كِفَّةٍ ، وَالْبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ ، فَطَاشَتِ السِّجِلَّاتُ وَثَقُلَتِ الْبِطَاقَةُ.

Qiyamat ke din mere ek (1) ummati ko sab makhlooq ke saamne pukaar kar talab kiya jaaega, phir uske ninaanwe (99) register khol diye jaaenge,

har register itna bada hoga jahan tak nigaah pohonche. Phir Allah Ta'ala farmaega: Kya tu is mein se kisi cheez (gunaah) ka inkaar karta hai? Wo kahega: Nahi, mere maalik. Allah Ta'ala farmaega: Kya mere muhaafiz kaatibo'n (farishto'n) ne tujh par zulm kiya hai? Phir farmaega: Kya in (gunaaho'n) ke alaawa teri koi neki bhi hai? Wo shakhs khaufzada ho jaaega aur kahega: Nahi. Allah Ta'ala farmaega: Kyoun nahi, hamare paas teri nekiyaa'n bhi hain aur aaj tujh par koi zulm nahi hoga. Chunache us (ke amal) ka ek (1) purza laaya jaaega. Us par likha hua hoga: 'اَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ' (Main gawaahi deta hoo'n ke Allah ke siwa koi maabood nahi aur Muhammad ﷺ uske bande aur uske rasool hain). Banda kahega: Ya Rabb! In registero'n ke muqaable mein ye purza kya (haisiyat rakhta) hai? Allah Ta'ala farmaega: Aaj tujh par zulm nahi kiya jaaega. Chunache wo tamaam register ek (1) palde mein rakhe jaaenge aur wo purza doosre palde mein. Wo tamaam register oopar utha jaaenge aur wo purza bhaari saabit hoga. (Musnad Ahmad: V2 P213; Jaame Tirmizi: H2639; Sunan Ibne Majah: H4300. Albani رحمہ اللہ ne Sahih al-Jaame: H8095 mein is hadees ko sahih qaraar diya hai)

Is mein koi shak nahi ke us bande ne apne dil mein zaroor aisa imaan paida kiya hoga jis ne uske 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ke kaaghaz ko tamaam filo'n par ghaalib kar diya, kyounke log apne dilo'n mein maujood imaan ke mutaabiq aamaal mein ek-doosre se mukhtalif hote hain. Warna bahut se 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kehne waale aise hain ke unke dil mein us kalme par imaan kamzor hone ki bina par unke saath ye maamla nahi hoga. Jaisa ke sahihain mein Anas bin Maalik رضی اللہ عنہ ki hades hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** ، وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ.

Jis shakhs ne : 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kaha aur uske dil mein jau[1] baraabar bhi (imaan) hai to wo (ek (1) na ek (1) din) dozakh se zaroor niklega aur dozakh se wo shakhs (bhi) zaroor niklega jisne kalma padha aur uske dil mein

[1] T: (جَو) Ek (1) qism ka anaaj jo zardi-maael safed rang ka chilkedaar hota hai, iski shakl gehoon se kisi qadar mukhtalif hoti hai, grain of barley [RKT]

gehoo'n ke daane baraabar khair hai, aur dozakh se wo (bhi) niklega jisne kalma padha aur uske dil mein zarra baraabar bhi khair hai. (Sahih Bukhari: H44; Sahih Muslim: H193, 325)

Ye hadees dalaalat karti hai ke 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kehne waale apne dilo'n mein imaan ke mutaabiq kalme par (imana) mein mukhtalif hote hain.

Is kalme ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke agar isko aasmaano aur zameeno ke muqaabil tola jaae to ye un par bhi ghaalib ho jaaega, jaisa ke Musnad mein Abdullah bin Amr ﷺ ki hadees hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

إِنَّ نَبِيَّ اللهِ نُوحًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ قَالَ لِابْنِهِ: إِنِّي قَاصٌّ عَلَيْكَ الْوَصِيَّةَ: آمُرُكَ بِاثْنَتَيْنِ، وَأَنْهَاكَ عَنْ اثْنَتَيْنِ ؛ آمُرُكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ؛ فَإِنَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعَ وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ لَوْ وُضِعَتْ فِي كِفَّةٍ ، وَوُضِعَتْ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** فِي كِفَّةٍ ؛ رَجَحَتْ بِهِنَّ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** ، وَلَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعَ وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ كُنَّ حَلْقَةً مُبْهَمَةً ؛ قَصَمَتْهُنَّ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ**.

"Allah ke Nabi, Nuh ﷺ par jab wafaat ka waqt aaya to unho'n ne apne bete se kaha: Main aap ko wasiyyat karta hoo'n, main eaap ko do (2) baato'n ka hukm karta hoo'n aur do (2) baato'n se mana karta hoo'n. Main aap ko 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ka hukm karta hoo'n, kyounke saato'n aasmaano aur saato'n zameeno'n ko agar ek (1) palde mein rakh diya jaae aur 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ko doosre mein tola jaae to 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' un sab par ghaalib ho jaaega aur agar saato'n aasmaan band kada ho jaae'n to unko 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' tod sakta hai". (Musnad Ahmad: V2 P170, Albani ؒ ne is hadees ko As-Silsila as-Sahiha: H134 mein sahih qaraar diya hai)

Kalma-e-tauheed ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke is kalme ke liye Allah ke saamne koi hijaat nahi hai, balke ye kalma pardo'n ko cheerte hue Allah Ta'ala tak pohonch jaata hai, Tirmizi mein hasan sanad ke saath Abu Huraira ﷺ ki hadees hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

مَا قَالَ عَبْدٌ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** قَطُّ مُخْلِصًا ، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تُفْضِيَ إِلَى الْعَرْشِ ، مَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ.

"Jab bhi koi banda khuloos-e-dil se 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kehta hai aur kabaair se bachta hai to uske liye aasmaan ke darwaaze khol diye jaate hain, yahan tak ke ye kalma arsh tak pohonch jaata hai". (Jaame Tirmizi: H3590 Albani ﷺ ne is hadees ko Sahih al-Jaame: H5648 mein Hasan qaraar diya hai)

Is kalme ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke ye kalma, kalma-go ke liye Jahannam se najaat ka zariya hai. Sahih Muslim mein hai ke Nabi ﷺ ne ek (1) muezzin ko 'اَشْهَدُ اَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kehte suna to farmaya: 'خَرَجْتَ مِنَ النَّارَ' Aap Jahannam se aazaad ho gae. (Sahih Muslim: H382)

Sahihain mein Utbaan رضي الله عنه ki hadees hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

مَا قَالَ عَبْدٌ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** قَطُّ مُخْلِصًا ، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تُفْضِيَ إِلَى الْعَرْشِ ، مَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ.

"Jab bhi koi banda khuloos-e-dil se 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kehta hai aur kabaair se bachta hai to uske liye aasmaan ke darwaaze khol diye jaate hain, yahan tak ke ye kalma arsh tak pohonch jaata hai". (Jaame Tirmizi: H3590 Albani ﷺ ne is hadees ko Sahih al-Jaame: H5648 mein Hasan qaraar diya hai)

إِنَّ اللهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ.

"Allah Ta'ala ne 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kehne waale us shakhs par jiska maqsad khaalis Allah ke chehre ki talaash ho dozakh ki aag haraam kardi hai". (Sahih Bukhari: H6938[1]; Sahih Muslim: H33, 263)

Is kalme ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke Nabi ﷺ ne is kalme ko imaan ki sabse Afzal shaakh qaraar diya hai. Sahihain mein Abu Huraira رضي الله عنه ki hadees hai ke Nabi ﷺ ne farmaya:

الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً ، أَعْلَاهَا قَوْلُ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ.

"Imaan ki sattar (70) shaakhe'n hain. Sabse afzal 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ka iqraar hai aur sabse adna, aziyyat dene waali cheez ko raaste se hataana hai". (Sahih Bukhari: H9; Sahih Muslim: H35)

[1] T: Dorar.net website ke mutaabiq Sahih Bukhari mein hadees ka number 425 hai [RSB]

Is kalme ke fazaail mein se ek (1) ey bhi hai ke Nabi ﷺ ne khabar di hai ke ye kalma Afzal uz zikr hai, jaisa ke Tirmizi waghaira mein Jaabir bin Abdullah رضی اللہ عنہ ki hadees hai ke maine Rasool Allah ﷺ ko farmate hue suna

أَفْضَلُ الذِّكْرِ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** ، وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ: **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ**.

"Sabse behtar zikr 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' hai aur sabse behtareen dua 'اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ' hai". (Jaame Tirmizi: H3383; Sunan Ibne Majah: H3800; Albani رحمہ اللہ ne is hadees ko Sahih al-Jaame: H1104 mein Hasan qaraar diya hai)

Is kalme ke fazaail mein se ek (1) ye bhi hai ke jo shakhs khaalis dil se is kalme ko kahega wo qiyamat ke din Rasool Allah ﷺ ki shafaa-at ka logon mein sabse ziyaada mustahiq hoga. JAisa ke Sahih (Bukhari) mein Abu Huraira رضی اللہ عنہ ki hadees hai ke aap ne farmaya:

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ ، مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوَّلَ مِنْكَ ، لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ**، خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ.

"Arz kiya gaya ke ya Rasool Allah ﷺ qiyamat ke din aap ki shafaa-at ka sabse ziyaada haqdaar kaun hoga? Rasool Allah ﷺ ne farmaya: Aye Abu Huraira رضی اللہ عنہ mujhe yaqeen tha ke tum se pehle koi is baare mein mujh se daryaaft nahi karega. Kyounke maine hadees ke mutaalliq tumhari hirs dekhi hai. Suno, qiyamat mein sabse ziyaada meri shafaa-at se faiziyaab wo shakhs hoga jo sacche dil se ya sacche jee se 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kahega". (Sahih Bukhari: H99)

Hadees mein maujood Nabi ﷺ ke qaul: 'مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ' "Jo sacche dil se ya sacche jee se 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kahega" mein daleel hai ke 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' padhne waale ki jaanib se ye kalma sirf zabaani padhne ki bina par qubool nahi kar liya jaaega, balke iske un shuroot-o-quyood ko poora karna zaroori hai jin ka zikr Kitab-o-Sunnat mein maujood hai, kyounke ye kalma unke baghair maqbool nahi hoga.

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ Ke Shuroot:

Kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke kuch fazaail hamari nazro'n se guzre, jo sabse behtar, sabse Afzal aur sabse umda kalma hai, aur us par haasil hone waale kuch behtareen badle, azeem fazaail aur dunya-o-aakhirat mein milne waale sood-mand fawaaid bhi guzre, lekin musalman ke liye jaanna zaroori hai ke 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' padhne waale ka ye kalma sirf zabaani padhne ki bina par qubool nahi kiya jaaega, balke Kitab-o-Sunnat mein waarid uske huqooq-o-faraaiz aur shuroot ki mukammal adaaigi zaroori hai. Har musalman ko pata hai ke har wo neki ka kaam jiske zariye wo Allah ke qareeb hona chaahta hai us waqt tak maqbool nahi ho sakta jab tak ke wo uske shuroot poore na kare. Chunache namaz apne muqarrara shuroot ke saath hi qubool ki jaaegi, hajj apne shuroot ke saath thi maqbool hoga, isi tarah saari ibaadate'n Kitab-o-Sunnat mein apne mutaiyyan shuroot ke saath hi maqbool hongi. Yehi haal 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ka hai, ise bhi us waqt tak qubool nahi kiya ja sakta jab tak ke banda uske mutaiyyan shuroot ko adaa na kare.

Hamare salaf-o-saaliheen (rhh) ne 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke shuroot par tawajjo ki ehmiyat, unki taameel ke wujoob aur unke baghair kalme ki adm-qubooliyat ki taraf ishaara kiya hai, jaisa ke Hasan Basri ؒ se waarid hai unse kaha gaya ke kuch log kehte hain ke jo shakhs 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' padh lega wo Jannat mein daakhil hoga? Aap ne farmaya: "Jis ne 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' kaha aur uske huqooq-o-faraaiz ko bhi adaa kiya to wo Jannat mein daakhil hoga".

Hasan (Basri) ؒ ne Farazdaq se jab ke wo apni biwi ko dafan kar raha tha, kaha: "Us din ke liye tum ne kya taiyyaari ki hai?" Usne kaha ke sattar saal se 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke ki gawaahi (de raha hoo'n). Hasan ؒ ne farmaya: "Acchi taiyyaari hai, lekin 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ki kuch sharte'n hain, is liye paakiza khawateen par thomat na lagaana".

Wahb bin Munabbih ؒ ne us shakhs se jisne sawaal kiya tha ke kya 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' Jannat ki kunji nahi hai, farmaya: "Kyoun nahi, lekin har kunji ke dandaane hote hain, to agar aap aisi kunji lekar aae jiske dandaane hain

to aapke liye (Jannat ka dawaaza) khol diya jaaega warna nahi khola jaaega". Aap ne dandaano'n ke zariye sharto'n ki taraf ishaara kiya. (In tamaam aasaar ko Ibne Rajab ne Kalimah al-Ikhlaas: P14 mein zikr kiya hai)

Ahle ilm ki jaanib se Kitab-o-Sunnat ke nusoos ka tajziya karne ke baad maaloom hua ke 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' saat (7) sharto'n ke baghair qubool nahi kiya jaaega, jo ye hain:

① Uske maane ko isbaat aur nafi dono etebaar se jaanna, jo ke jahaalat ki zidd hai.

② Yaqeen, jo shak ki zidd hai.

③ Ikhlaas, jo shirk aur riyakaari ki zidd hai.

④ Sacchaai, jo jhoot ki zidd hai.

⑤ Mohabbat, jo bughz-o-nafrat ki zidd hai.

⑥ Ittiba-o-itaa-at, jo chod dene ki zidd hai.

⑦ Quboo, jo radd kar dene ki zidd hai.

Kisi aalim ne in saat (7) sharto'n ko ek (1) sher mein ekattha kar diya hai. Unho'n ne kaha: 'عِلْمٌ، وَيَقِينٌ، وَإِخْلَاصٌ، وَصِدْقُكَ مَعَ مَحَبَّةٍ، وَانْقِيَادٍ، وَالْقَبُولِ لَهَا' "Ilm, yaqeen, ikhlaas, aur aap ki sacchaai saath hi saath mohabbat, itaa-at aur is kalme ko qubool karna".

Yahan ruk kar ham in tamaam shuroot ki muraad aur Kitab-o-Sunnat mein maujood unki kuch daleelo'n ko jaanenge:

① Pehli Shart: Isbaat aur nafi ke etebaar se kalma-e-tauheed ke muradi maane ko jaanna, jo jahaalat ki zidd hai.

Muraadi maane ye hain ke kalma-go ko pataa hona chaahiye ke ye kalma Allah ke alaawa tamaam logon ki har qism ki ibaadat ka inkaar karta hai aur ibaadat sirf Allah ke liye saabit karta hai, jaisa ke Allah Subhanahu wa Ta'ala ke qaul mein hai: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ "Ham sirf teri hi ibaadat karte hain aur sirf tujh se madad maangte hain". (Surah al-Fatiha: 5) Yaane,

ham teri hi ibaadat karte hain, tere alaawa kisi kin ahi, tujhi se madad maangte hain tere alaawa kisi se nahi.

Allah Ta'ala ne farmaya: ﴿فَاعْلَمْ اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ﴾ "So (aye Nabi ﷺ! Aap jaan le'n ke Allah ke siwa koi haqiqi maabood nahi". (Surah Muhammad: 19) Neez farmaya: ﴿اِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ﴾ "Magar jis ne haq ke saath shahaadat di aur wo jaante hain". (Surah az-Zukhruf: 86)

Mufassiro'n ne kaha ke magar jisne (haq, yaane) 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ki gawaahi di aur (wo jaante hain se muraad) wo us kalme ke maane ko jaante hain jiski gawaahi unho'n ne apne dilo'n mein aur zabaano ke zariye di hai.

Sahih Muslim mein Usman bin Affan ؓ ki hadees saabit hai ke Rasool Allah ﷺ ne farmaya: 'مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** دَخَلَ الْجَنَّةَ' "*Jo shakhs mar gaya is haal mein ke wo (yaqeen ke saath) jaanta tha ke Allah Ta'ala ke siwa koi ibaadat ke laayaq nahi to wo Jannat mein daakhil hoga*". (Sahih Muslim: H26)

Chunache Nabi ﷺ ne is hadees mein ilm ki shart bayan kardi.

② Doosri Shart: Doosri shart yaqeen hai, jo shak-o-shubhe ki zidd hai, yaane kalma-go ko is kalme par aisa pukhta yaqeen hona chaahiye ke kisi shak aur shubhe ki gunjaaish baaqi na rahe.

Yaqeen mukammal aur bharpoor ilm ka naam hai. Allah Ta'ala ne momino ki sifat bayan karte hue farmaya:

﴿اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوْا وَجٰهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصّٰدِقُوْنَ﴾

Momin to wo hain jo Allah par aur uske rasool par imaan laae'n phir shak-o-shubha na kare'n, aur apne maalo'n se aur apni jaano'n se Allah ki raah mein jihaad karte rahe'n (apne daawa-e-imaan mein) yehi sacche aur raast-go hain. (Surah al-Hujuraat: 15)

﴿ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوْا﴾ "Phir shak-o-shubha na kare'n". ke maane hain ke wo yaqeen rakhe'n aur shak na kare'n.

Sahih Muslim mein Abu Huraira ؓ ki hadees saabit hai ke Rasool Allah ﷺ ne farmaya:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ ، وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ ، لَا يَلْقَى اللهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍّ فِيهِمَا ، إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ.

"Main gawaahi deta hoon ke Allah ke siwa koi ibaadat ke laayaq nahi aur main Allah ka rasool hoo'n. Jo banda bhi in dono (shahadato'n) ke saath in mein shak kiye baghair Allah se milega wo Jannat mein daakhil hoga". (Sahih Muslim: H27)

Sahih Muslim mein hi Abu Huraira ﷺ hi ki hadees saabit hai ke Rasool Allah ﷺ ne farmaya:

فَمَنْ لَقِيتَ مِنْ وَرَاءِ هَذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُسْتَيْقِنًا بِهَا قَلْبُهُ ، فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ.

"Is chaar (4) diwaari ki doosri taraf tumhe'n jo bhi aisa aadmi mile jo dil ke poore yaqeen ke saath 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ki shahadat deta ho use Jannat ki khush-khabri suna do". (Sahih Muslim: H31)

Yahan aap ne yaqeen ki shart bayan ki.

③ Teesri Shart: Teesri shart ikhlaas hai, jo shirk aur riyakaari ki zidd hai. Ikhlaas amal ko har qism ke zaahiri-o-baatini aalaaish se paak-o-saaf karke paida hota hai. Is tarah ki niyyat ko tamaam ibaadaat mein Allah Waahid ke liye khaalis kar diya jaae. Allah Ta'ala ne farmaya: ﴿ اَلَا لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ ﴾ "Khabardaar Allah Ta'ala hi ke liye khaalis ibaadat karna hai". (Surah az-Zumar 3)

Neez farmaya: ﴿وَمَآ اُمِرُوْٓا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ﴾ "Unhe'n iske siwa koi hukm nahi diya gaya ke sirf Allah ki ibaadat kare'n usi ke liye deen ko khaalis rakhe'n". (Surah al-Baiyyinah: 5)

Sahih (Bukhari) mein Abu Huraira ﷺ ki hadees hai ke Nabi ﷺ ne farmaya: "أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ" *"Qiyamat mein sabse ziyaada faiziyaab meri shafaa-at se wo shakhs hoga jo sacche dil se ya sacche jee se* 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kahega". (Sahih Bukhari: H99)

Nabi ﷺ ne yahan ikhlaas ki shart laga di.

④ Chauthi Shart: Chauthi shart sacchaai hai jo jhoot ki zidd hai. Maane ye hain ke banda is kalme ko dil ki sacchaai ke saath kahe.

Sacchaai ye hai ke dil zabaan ki hamnawaai[1] kare isi liye Allah Ta'ala ne munaafiqo'n ki buraai bayan karte hue farmaya:

﴿إِذَا جَآءَكَ الْمُنٰفِقُوْنَ قَالُوْا نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُوْلُ اللّٰهِ ۘ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ لَرَسُوْلُهٗ ؕ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَكٰذِبُوْنَ﴾

Tere paas jab munaafiq aate hain to kehte hain ke ham is baat ke gawaah hain ke beshak aap Allah ke rasool hain. Aur Allah jaanta hai ke yaqinan aap uske rasool hain aur Allah gawaahi deta hai ke ye munaafiq qatan jhoote hain. (Surah al-Munafiqoon: 1)

Chunache Allah Ta'ala ne unki sifat jhoot ko bayan kiya, kyounke jo baat wo zabaan se keh rahe the wo unke dil meni maujood na thi.

Isi tarah Allah Subhanahu wa Ta'ala ne farmaya:

﴿ الٓمّٓ . اَحَسِبَ النَّاسُ اَنْ يُّتْرَكُوْٓا اَنْ يَّقُوْلُوْٓا اٰمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُوْنَ . وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذِيْنَ صَدَقُوْا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكٰذِبِيْنَ﴾

Alif Laaam Meeem. Kya logon ne ye gumaan kar rakha hai ke unke sirf is daawe par ke ham imaan laae hain ham unhe'n baghair aazmaae hue hi chod denge? Unse aglo'n ko bhi ham ne khoob jaancha, yaqinan Allah Ta'ala unhe'n bhi jaan lega jo sach kehte hain aur unhe'n bhi maaloom kar lega jo jhoote hain. (Surah al-Ankaboot: 1-3)

Sahihain mein Maaz bin Jabal ﷺ ki hadees saabit hai ke Nabi ﷺ ne farmaya: 'مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ، إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ' "*Jo shakhs sacche dil se is baat ki gawaahi de ke Allah ke siwa koi maabood nahi hai aur Muhammad ﷺ Allah ke sacche rasool hain. Allah Ta'ala usko (dozakh ki) aag par haraam kar deta hai*". (Sahih Bukhari: H128; Sahih Muslim: H32)

Is tarah Nabi ﷺ ne sacchaai ki shart laga di.

⑤ <u>Paachwee'n Shart</u>: Paachwee'n shart mohabbat hai jo bughz-o-nafrat ki zidd hai. Maane ye hain ke kalma-go Allah, Rasool, Deen-e-Islam aur un musalmano se mohabbat kare jo Allah ke ahkaam par amal aur uske hudood ki paabndi karte hain aur un logon se nafrat kare jo 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ki mukhalifat karte hain. Aur 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ko baatil karne waale umoor jaise kufr-o-shirk

[1] T: (ہَم نَوائی) Ham-aawaaz hone ki kaifiyat, ham-khayaali [RKT]

ko anjaam dete hain, imaan ke liye mohabbat ki shart ke dalaail mein se Allah Ta'ala ka ye qaul hai:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّتَّخِذُ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَنْدَادًا يُّحِبُّوْنَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ ؕ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَشَدُّ حُبًّا لِّلّٰهِ ؕ وَلَوْ يَرَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْٓا اِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ ۙ اَنَّ الْقُوَّةَ لِلّٰهِ جَمِيْعًا ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعَذَابِ﴾

Baaz log aise bhi hain jo Allah ke shareek auro'n ko thehra kar unse aisi mohabbat rakhte hain jaisi mohabbat Allah se honi chaahiye aur imaan waale Allah ki mohabbat mein bahut sakht hote hain. (Surah al-Baqara: 165)

Aur hadees mein hai: "أَوْثَقُ عُرَى الْإِيمَانِ الْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ" ***"Imaan ka mazboot kada Allah ke liye mohabbat karna aur Allah ke liye nafrat karna hai"***. (Is hadees ko Imam Ahmad ﷺ ne apni Musnad: V4 P286 mein riwayat kiya hai aur Albani ﷺ ne As-Sahiha: H1728 mein Hasan qaraar diya hai)

⑥ <u>Chatti Shart</u>: Chatti shart qubool hai jo radd karne ki zidd hai, chunache is kalme ko dil-o-zabaan ke saath haqiqi taur par qubool karna zaroori hai. Allah Ta'ala ne Quran-e-Kareem mein un logon ki khabre'n bayan ki hain jinhe'n 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' ko qubool karne ki wajah se najaat di aur unki bhi jinhe'n Allah ne is kalme ki adm-qubooliyat ki bina par halaak-o-barbaad kar diya. Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ثُمَّ نُنَجِّيْ رُسُلَنَا وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كَذٰلِكَ ۚ حَقًّا عَلَيْنَا نُنْجِ الْمُؤْمِنِيْنَ﴾

Phir ham apne paeghambaro'n ko aur imaan waalo'n ko bacha lete the isi tarah hamare zimme hai ke ham imaan waalo'n ko najaat diya karte hain. (Surah Yunus: 103)

Isi tarah Allah ne mushriko'n ke baare mein farmaya:

﴿اِنَّهُمْ كَانُوْٓا اِذَا قِيْلَ لَهُمْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ يَسْتَكْبِرُوْنَ ۙ وَيَقُوْلُوْنَ اَئِنَّا لَتَارِكُوْٓا اٰلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُوْنٍ﴾

Ye wo (log) hain ke jab unse kaha jaata hai ke Allah ke siwa koi maabood nahi to ye sarkashi karte the. Aur kehte the ke kya ham apne maaboodo'n ko ek (1) diwaane shaayar ki baat par chod de'n? (Surah as-Saaffaat: 35-36)

⑦ <u>Saatween Shart</u>: Saatwee'n shart itaa-at hai jo chod dene ki zidd hai. Chunache 'لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ' kehne waale ke liye zaroori hai ke wo Allah ki shariyat

ke taabe'[1] uske hukm ka farmabardaar ho, aur apne chehre ko Allah ke supurd kar de, kyounke isi tarah wo 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ko mazbooti se thaamne waala ho sakta hai, isi liye Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿وَمَنْ يُّسْلِمْ وَجْهَهٗٓ اِلَى اللّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى ؕ﴾

Aur jo (shakhs) ane aap ko Allah ke taabe kar de aur ho bhi wo nekukaar yaqinan usne mazboot kada thaam liya. (Surah Luqman: 22)

Yaane usne 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ko mazbooti se thaam liya, chunache Allah Azzo Wajal ne shariyat-e-Ilaahi ki paabandi ki shart laga di, joa pne chehre ko mukammal taur par uske supurd karne se haasil hoga.

Ye 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ki sharte'n hain, (jin se pata chalta hai ke) sirf kalme ke alfaaz ko shumaar kar lena aur unhe'n hifz kar lena maqsood nahi hai. Chunache bahut se aam log aise hain jin ke yahan ye sharte'n ba-darja-e-atam[2] maujood hain aur wo un sharto'n ka khayaal bhi rakhte hain, lekin agar unse kaha jaae ke zara in sharto'n ko gina deejiye to wo acche se gina bhi nahi sakte. Wahee'n kuch is kalme ke aise hafiz hain ke teer ki tezi ke jaise is kalme ko padh sakte hain lekin wo aise kaam karte hain jo is kalme ke mukhaalif hain. Is liye ilm ke saath amal bhi matloob hai, taake aadmi uske zariye sacchaai aur haq ke saath 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' padhne waalo'n mein ho jaae, albatta is baat ki taufeeq dene waala aur is par madad karne waala tan-tanha Allah hi hai. Is liye ham Allah se dua karte hain ke Allah hame'n is kalme ke huqooq adaa karne ki taufeeq ataa farma, saari taareef sirf Allah ki hi hai.

Kalma-e-Tauheed لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ Ke Maane-o-Mafhoom:

Kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' jo sabse behtar, sabse afzal aur sab se kaamil zikr hai Allah Ta'ala ke yahan sirf zabaan ki adaaigi par maqbool nahi hoga. Jab tak ke banda uske haqiqi mafhoom ko na apnaae aur jab tak ke uske bunyaadi maqsad yaane shirk ka inkaar aur Allah ki wahdaaniyat ko saabit na kar de. Saath hi saath kalma-e-tauheed ke mashmulaat[3] par

[1] T: (تابِع) Farmabardaar, mutee', paaband, hukm maanne waala [RKT]
[2] T: (بَدَرجَةٔ اَتَّم) Poori tarah, mukammal taur par [RKT]
[3] T: (مَشْمُولات) Shaamil ya shareek ki hui cheeze'n [RKT]

pukhta aqida aura mal bhi zaroori hai. Is tarah se hi koi banda haqiqi musalman aur farzandaan-e-'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' mein se ho sakta hai.

Ye azeem kalma is baat par mushtamil hai ke Allah ke alaawa koi cheez maabood nahi ho sakti, balke Allah ke siwa kisi ki uloohiyat sab se badi baatil baat hai aur is uloohiyat ko manna sabse bada zulm aur intiha darje ki gumraahi hai. Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿وَمَنْ اَضَلُّ مِمَّنْ يَّدْعُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَنْ لَّا يَسْتَجِيْبُ لَهٗٓ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَآىِٕهِمْ غٰفِلُوْنَ ۔ وَاِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوْا لَهُمْ اَعْدَآءً وَّكَانُوْا بِعِبَادَتِهِمْ كٰفِرِيْنَ﴾

Usse badh kar gumraah aur kaun hoga jo Allah ke siwa aiso'n ko pukaarta hai jo qiyaamat tak uski dua qubool na kar sake'n. Balke unke pukaarne se mahez be-khabar ho'n. Aur jab logon ko jama kiya jaaega to ye unke dushman ho jaaenge, aur unki parastish se saaf inkaar kar jaaenge. (Surah al-Ahqaaf: 5-6)

Neez farmaya:

﴿ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ هُوَ الْبَاطِلُ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ﴾

Ye sab is liye ke Allah hi haq hai aur uske siwa jise bhi wo pukaarte hain wo baatil hai, aur beshak Allah hi bulandi waala kibriyaai waala hai. (Surah al-Hajj: 62)

Isi tarah farmaya:

﴿اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ﴾

Beshak shirk bada bhaari zulm hai. (Surah Luqman: 13)

Neez farmaya:

﴿وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ﴾

Kaafir log hi zaalim hain. (Surah al-Baqara: 254)

Zulm kisi cheez ko na-munaasib jagah rakhne ko kehte hain, is liye bila-shubha Allah ke alaawa kisi aur ki ibaadat karna zulm hai, kyounke ye ibaadat ko na-munaasib jagah rakhna hai, balke ye sabse bada aur khatarnaak zulm hai.

Yaqinan is azeem kalme, yaane 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ka ek (1) mafhoom hai jise

samajhna zaroori hai. Ek (1) maane hai jise pehchaanna waajib hai, kyounke ahle ilm ka ijma hai ke is kalme ke maane ko samajhe baghair aur uske taqaazo'n par amal kiye baghair ise padhne ka koi faaeda nahi hai, jaisa ke Allah Subhanahu wa Ta'ala ne farmaya:

﴿ وَلَا يَمْلِكُ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهِ الشَّفَاعَةَ اِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ ﴾

Jinhe'n ye log Allah ke siwa pukaarte hain wo shafaa-at karne ka ikhtiyaar nahi rakhte. Haa'n (mustahiq-e-shafaa-at wo hain) jo haq baat ka iqraar kare'n aur unhe'n ilm bhi ho. (Surah az-Zukhruf: 86)

Is aayat ka mafhoom jaisa ke mufassiro'n ne kaha ye hai ke magar (un logon ki shfaa-at qubool ki jaaegi) jo 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ki gawaahi is tarah dete hain ke wo apne dilo'n mein us cheez ke mafhoom ko khoob jaante hain jiski apne zabaano'n ke zariye gawaahi dete hain. Kyounke gawaahi dene ke liye zaroori hai ke jiski gawaahi di ja rahi ho us cheez ka ilm ho, ilm na ho to wo gawaahi nahi hogi, isi tarah gawaahi sacchaai ikhtiyaar karne aur us par amal karne ka bhi taqaaza karti hai, isse zaahir hota hai ke is kalme (ki qubooliyat) ke liye sacchaai aura mal ke saath uska jaanna bhi zaroori hai, chunache ilm ke zariye banda isaaiyo'n ke tariqa se bach jaata hai jo baghair ilm kea mal karte the aura mal ke zariye yahood ke tariqa se bach jaata hai jo ilm to rakhte the amgar amal nahi karte the aur sacchaai ke zariye munaafiqo'n ke tariqa se bach jaata hai jo aisi cheez zaahir karte the jo unke andar nahi thi, aur is tarah wo Allah ki seedhi raah par chalne waalo'n mein se ho jaat hai jin par Allah ne ehsaan kiya, un mein se nahi jin par Allah ka ghussa naazil hota hai aur jo gumraah hain.

Khulaasa ye ke 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' usi shakhs ko faaeda dega jo uske mafhoom ko isbaat aur nafi dono etebaar se jaanta ho, usko manta ho, aura mal bhi karta ho. Albatta jo us kalme ko padhe lekin uske mukhaalif kaam, yaane shirk kare to wo kaafir hai. Isi tarah jo us kalme ko padhne ke bawujood kalme ki kisi shart ya waajib ka inkaar karke islam se phir jaae to usko bhi ye kalma faaeda nahi dega, agarche wo us kalme ko hazaar dafa padhe. Isi tarah jo us kalme ko padhte hue ibaadat ki bahut saari qisme'n jaise dua, qurbani, nazr, madad talab karna, bharosa karna, rujoo, khauf aur mohabbat waghaira-waghira Allah ke liye anjaam de to is tarah ki

ibaadato'n ko jo sirf Allah ke liye mauzoo'n[1] hain ghairullah ke liye anjaam dene waala Allah ke saath shirk-e-azeem kar raha hai. Agarche wo 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' padhta ho, kyounke usne kalme ke taqaaze yaane tauheed aur ikhlaas ko nahi apnaya jo us azeem kalme ka maqsood-o-matloob hai. (Taiseer al-Aziz al-Hameed: P78)

Dar-haqiqat 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke maane hain ke ek (1) maabood ke alaawa koi bar-haq maabood nahi hai, aur wo tan-tanha Allah hi hai jiska koi shareek nahi hai, kyounke Ilaah lughat mein maabood ko kehte hain, is liye 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke maane hai ke Allah ke siwa koi haqiqi maabood nahi hai, jaisa ke Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ وَمَآ اَرۡسَلۡنَا مِنۡ قَبۡلِكَ مِنۡ رَّسُوۡلٍ اِلَّا نُوۡحِىۡۤ اِلَيۡهِ اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاعۡبُدُوۡنِ ﴾

Aap se pehle bhi jo rasool ham ne bheja uski taraf yehi wahee naazil farmaai ke mere siwa koi maabood-e-bar-haq nahi, isl iye tum sab meri hi ibaadat karo. (Surah al-Ambiya: 45)

Neez farmaya:

﴿ وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِىۡ كُلِّ اُمَّةٍ رَّسُوۡلًا اَنِ اعۡبُدُوا اللّٰهَ وَاجۡتَنِبُوا الطَّاغُوۡتَ ﴾

Ham ne har ummat mein rasool bheja ke (logo) sirf Allah ki ibaadat karo aur uske siwa tamaam maaboodo'n se bacho. (Surah al-Ambiya: 45)

Isse zaahir hua ke Ilaah ba-maane maabood hai aur 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke maane sirf ek (1) Allah ki ibaadat karna aur taaghoot ki ibaadat se bachna hai.

Isi liye jab Nabi ﷺ ne quraish ke kaafiro'n se kaha ke 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ka iqraar kar lo to unho'n ne kaha:

﴿ اَجَعَلَ الۡاٰلِهَةَ اِلٰهًا وَّاحِدًا ۚ اِنَّ هٰذَا لَشَىۡءٌ عُجَابٌ ﴾

Kya usne itne saare maaboodo'n ka ek (1) hi maabood kar diya, waaqia ye bahut hi ajeeb baat hai. (Surah Saad: 5)

Isi tarah Hud عليه السلام ne jab apni qaum se 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' kehne ko kaha to unki qaum ne kaha:

﴿ اَجِئۡتَنَا لِنَعۡبُدَ اللّٰهَ وَحۡدَهٗ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعۡبُدُ اٰبَآؤُنَا ﴾

[1] T: (مَوزُوں) Maqbool, pasandida, suitable, appropriate [RKT]

Kya aap hamare paas is waste aae hain ke ham sirf Allah hi ki ibaadat kare'n aur jin ko hamare baap-daada poojte the unko chod de'n. (Surah al-Aaraaf: 70)

Ye baat un logon ne us waqt kahi jab Hud عليه السلام ne unhe'n 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ki taraf bulaaya, kyounke wo log samajhte the ke is kalme ka matlab Allah ke alaawa har shakhs ki uloohiyat ka inkaar aur sirf ek (1) Allah ki jiska koi shareek nahi hai uloohiyat ka iqraar hai. Is tarah 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' inkaar aur iqraar par mushtamil hai. Chunache ye kalma Allah ke alaawa har ek (1) ki uloohiyat ka inkaar karta hai, yaane Allah ke alaawa koi maabood nahi hai khwah wo farishte ya ambiya hi kyoun na ho'n, doosro'n ki to baat hi alag hai, aur unke liye ibaadat ki kisi qism ko anjaam dena durust nahi hai. Isi tarah ye kalma sirf ek (1) Allah ki uloohiyat ko saabit karta hai, yaane banda uske alaawa kisi ki ibaadat kar hi nahi sakta, balke ibaadat ke kisi kaam mein unka iraada bhi nahi kar sakta, aisa qalbi iraada jo ibaadat ke kisi qism ke saath unki taraf maayal ho, jaise dua, qurbani, aur nazr waghaira.

Quran-e-Kareem mein bahut se aise nusoos hain jo kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ' ke mafhoom aur maqsood ko zaahir karte hain, unhee'n mein se Allah Ta'ala ka qaul hai:

﴿ وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ۚ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ﴾

Tum sab ka maabood ek (1) hi maabood hai, uske siwa koi maabood-e-bar-haq nahi, wo bahut rahem karne waala aur bada meherbaan hai. (Surah al-Baqara: 163)

Isi tarah Allah Ta'ala ka qaul hai:

﴿ وَمَاۤ اُمِرُوْۤا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ ۙ حُنَفَآءَ ﴾

Unhe'n iske siwa koi hukm nahi diya gaya ke sirf Allah ki ibaadat kare'n, usi ke liye deen ko khaalis rakhe'n, Ibrahim Haneef ke deen par. (Surah al-Baiyyinah: 5)

Neez farmaya:

﴿ وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ وَقَوْمِهٖۤ اِنَّنِيْ بَرَآءٌ مِّمَّا تَعْبُدُوْنَ ۙ اِلَّا الَّذِيْ فَطَرَنِيْ فَاِنَّهٗ سَيَهْدِيْنِ ۙ وَجَعَلَهَا كَلِمَةًۢ بَاقِيَةً فِيْ عَقِبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴾

Aur jab ke Ibrahim ﷺ ne apne waalid se aur apni qaum se farmaya ke main un cheezo'n se bezaar hoo'n jin ki tum ibaadat karte ho. Ba-juz us zaat ke jisne mujhe paida kiya hai aur wohi mujhe hidayat bhi karega. Aur (Ibrahim ﷺ) usi ko apni aulaad mein bhi baaqi rehne waali baat qaayam kar gae, taake log (shirk se) baaz aate rahe'n. (Surah az-Zukhruf: 26-28)

Isi tarah Allah Ta'ala ne Surah Yaseen mein mazkoor momin shakhs ki baat bayan karte hue farmaya:

﴿ وَمَا لِيَ لَآ اَعۡبُدُ الَّذِيۡ فَطَرَنِيۡ وَاِلَيۡهِ تُرۡجَعُوۡنَ ۔ ءَاَتَّخِذُ مِنۡ دُوۡنِهٖۤ اٰلِهَةً اِنۡ يُّرِدۡنِ الرَّحۡمٰنُ بِضُرٍّ لَّا تُغۡنِ عَنِّيۡ شَفَاعَتُهُمۡ شَيۡـًٔا وَّلَا يُنۡقِذُوۡنِ ۔ اِنِّيۡۤ اِذًا لَّفِيۡ ضَلٰلٍ مُّبِيۡنٍ ﴾

Aur mujhe kya ho gaya hai ke main uski ibaadat na karu'n jisne mujhe paida kiya aur tum sab usi ki taraf lautaae jaaoge. Kya main use chod kar aiso'n ko maabood banau'n ke agar (Allah) Rahman mujhe koi nuqsaan pohonchana chaahe to unki sifaarish mujhe kuch bhi nafa na pohoncha sake aur na wo mujhe bacha sake'n, phir to main yaqinan khuli gumraahi mein hoo'n. (Surah Yaaseen: 22-24)

Allah Ta'ala ne mazeed farmaya:

﴿ قُلۡ اِنِّيۡۤ اُمِرۡتُ اَنۡ اَعۡبُدَ اللّٰهَ مُخۡلِصًا لَّهُ الدِّيۡنَ ۔ وَاُمِرۡتُ لِاَنۡ اَكُوۡنَ اَوَّلَ الۡمُسۡلِمِيۡنَ ۔ قُلۡ اِنِّيۡۤ اَخَافُ اِنۡ عَصَيۡتُ رَبِّيۡ عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيۡمٍ ۔ قُلِ اللّٰهَ اَعۡبُدُ مُخۡلِصًا لَّهٗ دِيۡنِيۡ ﴾

Aap keh deejiye ke mujhe hukm diya gaya hai ke Allah Ta'ala ki is tarah ibaadat karu'n ke usi ke liye ibaadat ko khaalis kar loo'n. Aur mujhe hukm diya gaya hai ke main sabse pehla farmabardaar ban jaau'n. Keh deejiye ke mujhe to apne rabb ki nafarmani karte hue bade din ke azaab ka khauf lagta hai. Keh deejiye ke main to khaalis karke sirf apne rabb hi ki ibaadat karta hoo'n. (Surah az-Zumar: 11-14)

Isi tarah Allah Ta'ala ne khandaan-e-firaun ke mard momin ki baab bayan karte hue farmaya:

﴿ وَيٰقَوۡمِ مَا لِيۡۤ اَدۡعُوۡكُمۡ اِلَى النَّجٰوةِ وَتَدۡعُوۡنَنِيۡۤ اِلَى النَّارِ ۔ تَدۡعُوۡنَنِيۡ لِاَكۡفُرَ بِاللّٰهِ وَاُشۡرِكَ بِهٖ مَا لَيۡسَ لِيۡ بِهٖ عِلۡمٌ ۫ وَّاَنَا اَدۡعُوۡكُمۡ اِلَى الۡعَزِيۡزِ الۡغَفَّارِ ۔ لَا جَرَمَ اَنَّمَا تَدۡعُوۡنَنِيۡۤ اِلَيۡهِ لَيۡسَ لَهٗ دَعۡوَةٌ فِى الدُّنۡيَا وَلَا فِى الۡاٰخِرَةِ وَاَنَّ مَرَدَّنَاۤ اِلَى اللّٰهِ وَاَنَّ الۡمُسۡرِفِيۡنَ هُمۡ اَصۡحٰبُ النَّارِ ﴾

Aye meri qaum! Ye kya baat hai ke main tumhe'n najaat ki taraf bula

raha hoo'n aur tum mujhe dozakh ki taraf bula rahe ho. Tum mujhe ye daawat de rahe ho ke main Allah ke saath kufr karun aur uske saath shirk karu'n jiska koi ilm mujhe nahi aur main tumhe'n ghaalib bakhshne waale (maabood) ki taraf daawat de raha hoo'n. Ye yaqini amr hai ke tum mujhe jiski taraf bula rahe ho wo to na duniya mein pukaare jaane ke qaabil hai na aakhirat mein aur ye bhi (yaqini baat hai) ke ham sab ka lautna Allah ki taraf hai aur had se guzar jaane waale hi (yaqinan) ahle dozakh hain. (Surah Ghaafir: 41-43)

Isi mafhoom ki aayate'n bahut saari hain, jo bataati hain ke 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke maane Allah ke alaawa har qism ke shafee-o-shareek[1] ki ibaadat se alaahadgi ka elaan karke sirf akele tanha Allah ki ibaadat karna hai. Yehi wo hidayat aur deen-e-haq hai jiske saath Allah ne rasoolo'n ko bheja, aur apni kitaabe'n naazil kee'n, lekin insaan agar maane samjhe baghair aur taqaazo'n par amal kiye baghair sirf 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' kahe, balke ghairullah ke liye dua, khauf, qurbani aur nazr waghaira jaisi ibaadato'n ka ek (1) hissa bhi de to ye cheez band eke farzandaan 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' mein se hone ke liye kaafi nahi hai, aur na hi ye kalma qiyamat ke din Allah ke azaab se use bacha sakta hai. (Taiseer al-Aziz al-Hameed: P140)

Kyounke 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' koi aisa ism nahi hai jis ke koi maane na ho'n, na hi koi aisa qaul hai jiski koi haqiqat na ho, aur na hi koi aisa lafz hai jiska koi mazmoon na ho, jaisa ke kuch log samajhte hain, unka aqida ye hai ke is kalme ka intiha darje ka iqraar dil mein kisi bhi maane ka aqida rakhe baghair mahez usko zabaan se padh lena hai aur kisi bhi usool aur zaabte ki paabandi kiye baghair usko keh dena hai, halaanke hargiz ye us azim kalme ki shaan nahi hai, balke ye aisa ism hai jiske maane azeem hain, aisi baat hai jiske maane tamaam maano'n se ziyaada umda hain, iska khulaasa jaisa ke peeche guzra ye hai ke Allah ke alaawa tamaam cheezo'n ki ibaadat se alaahadgi ka elaan kar diya jaae, aur sirf ek (1) Allah ki taraf khushoo-o-khuzoo, aajizi, hirs-o-shauq, rujoo, tawakkal, dua aur talab ke saath tawajjo ki jaae.

[1] T: (شَفیع و شَریک) Wo ghairullah jo Allah ke yahan sifaarish kare (jinhe'n log Allah Ta'ala tak pohonchne ka wasila samajhte hain [RSB] Shareekh = Wo jise Allah Ta'ala ka shareek ya hamsar thehraya jaae [RSB]

Chunache 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' kehne waala sirf Allah se maangta hai, sirf usi se faryaad karta hai, sirf usi par bharosa karta hai aur Allah ke alaawa kisi se ummeed nahi rakhta, uske alaawa kisi ke liye qurbaani nahi karta, aur ghairullah ke liye ibaadat ke koi kaam anjaam nahi deta, balke un tamaam maaboodo'n ka inkaar karta hai jin ki Allah ke siwa ibaadat ki jaati hai aur Allah ke saamne unse baraa-at ka elaan karta hai.

Waaqai kya khoob aur kitna umda masla hai, kitni zabardast aur kitni saaf aur waazeh baat hai, lekin iski taufeeq dena sirf ek (1) Allah ke haath mein hai, wohi tanha madad ke liye pukaare jaane ke qaabil hai.

Shahaadat لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ Ke Nawaaqiz:

Kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ki sharte'n abhi hamari nazro'n se guzree'n jin ka band eke andar paaya jaana Allah ke yahaan is kalme ke qubool hone ke liye zaroori hai, ye azeem-ush-shaan aur jaleel-ul-qadr sharte'n hain, har musalman ke liye zaroori hai ke in sharto'n par bharoor tawajjo de aur unka mukammal khayaal rakhe.

Isi tarah is azeem baab mein musalman ko jis par ziyaada tawajjo deni chaahiye wo is kalme ke nawaaqiz ko jaanna hai, taake wo unse bach sake, kyounke Allah Subhanahu wa Ta'ala ne apni kitab mein un ahle imaan ke tariqa ko tafseel se bayan kiya hai jo is kalme ko apnaane waale hain, aur un mujrimo'n ke tariqa ko bhi tafseel se bayan kiya hai jo is kalme ke mukhaalif hain. Phir Allah Subhanahu wa Ta'ala ne dono ke anjaam bhi bayan kiye, dono ke aamaal bhi bayan kiye, un asbaab ko bhi bayan kiya jin ke zariye ahle imaan ko taufeeq di aur un asbaab ko bhi jin ke zariye mujrimo'n ko be-yaar-o-madadgaar chod diya, dono cheezo'n ko Allah Subhanahu wa Ta'ala ne apni kitaab mein bahut waazeh aur saaf suthre andaaz mein bayan kar diya hai, jaisa ke Allah Subhanahu wa Ta'ala ne farmaya:

﴿ وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ وَلِتَسْتَبِيْنَ سَبِيْلُ الْمُجْرِمِيْنَ ﴾

Isi tarah ham aayaat ki tafseel karte rehte hain taake mujrimeen ka tariqa zaahir ho jaae. (Surah al-Anaam: 55)

Neez farmaya:

﴿وَمَنْ يُّشَاقِقِ الرَّسُوْلَ مِنْۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيْلِ الْمُؤْمِنِيْنَ نُوَلِّهٖ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِهٖ جَهَنَّمَ ؕ وَسَآءَتْ مَصِيْرًا﴾

Jo shakhs bawujood raah-e-hidayat ke waazeh ho jaane ke bhi Rasool ﷺ ke khilaaf kare aur tamaam momino ki raah chod kar chale ham use udhar hi mutawajje kar denge jidhar wo khud mutawajje ho aur dozakh mein daal denge, wo pohonchne ki bahut hi buri jagah hai. (Surah an-Nisa: 115)

Is liye jo shakhs mujrimo'n ke raaste ko na pehchaan sake aur unka raasta uske liye waazeh na ho paae to mumkin hai ke unki kuch baatil cheezo'n ka wo shikaar ho jaae, isi liye Ameer-ul-Momineen Umar bin Khattab ؓ ne farmaya:

إِنَّمَا تَنْقُضُ عُرَى الْإِسْلَامِ عُرْوَةً عُرْوَةً، إِذَا نَشَأَ فِي الْإِسْلَامِ مَنْ لَمْ يَعْرِفِ الْجَاهِلِيَّةَ.

"Islam ki kadiyaa'n ek-ek (1-1) karke us waqt tod di jaaengi jab islam mein aise log paida honge jo jaahili cheezo'n ko na pehchaante ho'n". (dekhiye Al-Fawaid li Ibnul Qaiyyim: P201 aur uske baad)

Isi wajah se Kitab-o-Sunnat mein bahut saare nusoos irtidaad[1] aur har qism ke shirk-o-kufr ke asbaab se door rehne ki talqeen ke silsile mein waarid hue hain, jo kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke mukhaalif hain. Isi tarah ahle ilm ne kutub-e-fiqa ke Baab Hukm al-Murtad mein zikr kiya hai ke musalman kabhi-kabhaar mukhtalif qism ke aise nawaaqiz ki wajah se apne deen se murtad ho jaata hai, jin nawaaqiz mein ya un mein se baaz mein padne waala deen se murtad aur millat se door ho jaata hai aur us waqt use kalma 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ka sirf padhna faaeda nahi deta, kyounke ye azeem kalma jo sabse behtar aur sabse afzal zikr hai apne padhne waale ke liye us waqt tak faaedamand saabit nahi ho sakta jab tak ke wo uske shuroot ko na apnaane aur uske mukhaalif tamaam cheezo'n se ijtinaab na kare.

Is mein koi shak nahi ke ek (1) musalman ke liye in nawaaqiz ko jaanne ke deen etebaar se bade faaede hain, agar un nawaaqiz ko wo is iraade se jaane ke buraaiyo'n se mehfooz aur aafato'n se bach jaae, is liye jis shakhs ne shirk, kufr, baatil aur unke saare raasto'n ko pehchaan liya, unse nafrat ki, unse bacha aur doosro'n ko bhi bachaaya, unko apne nafs

[1] T: (اِرْتِداد) Islam ke baad kufr, murtad hona [RKT]

se aise door rkaha ke ye cheeze'n uske imaan ko nuqsaan na pohoncha sakee'n, balke un nawaaqiz ko jaan kar haq ke baare mein uski basirat aur mohabbat mein mazeed izaafa hua aur un nawaaqiz se mazeed karaahat aur nafrat badhi to uske liye in nawaaqiz ko jaanne mein aise faaeda aur bhalaiyaa'n hain jin ko Allah ke siwa koi nahi jaan sakta, Allah Ta'ala to chaahta hai ke haq ke raaste ko pehchaan kar usse mohabbat ki jaae aur us par chala jaae, aur baatil ke raaste ko pehchaan kar usse nafrat ki jaae aur door raha jaae, kyounke musalman jis tarah khair ke raaste ko pehchaan kar us par chalne ka zimmedaar hai usi tarah shar tke raasto'n ko pechaan kar unse bachne ka bhi zimmedaar hai. Sahihain mein Huzaifa bin Yamaan ﷺ ki hadees hai ke aap ne farmaya:

كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَنِ الْخَيْرِ، وَكُنْتُ أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي.

"Log Rasool Allah ﷺ se khair ke mutaalliq sawaal kiya karte the lekin mani shark-e-baare mein poochta tha, is khauf se ke kahee'n shar mujhe apni girift mein na le le". (Sahih Bukhari: H3606; Sahih Muslim: H1847)

Kisi shaayar ne kaha:

عَرَفْتُ الشَّرَّ لَا لِلشَّرِّ، وَلَكِنْ لِتَوَقِّيهِ، وَمَنْ لَمْ يَعْرِفِ الشَّرَّ مِنَ الْخَيْرِ، وَقَعَ فِيهِ.

"Maine buraai ko buraai karne ke liye nahi, balke usse bachne ke liye jaana. Kyounke jo buraai aur bhalaai ke darmiyaan farq nahi jaanta wo buraai mein pad jaata hai".

Jab maamla itni ehmiyat ka haamil hai to har musalman ke liye zaroori hai ke wo un baato'n ko jaane jo kalma-e-tauheed 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' ke mukhaalif hain, taake unse bach sake, waise ko kalma-e-tauheed (jaisa ke peeche guzra) bahut saari cheezo'n ke anjaam dene se baatil ho jaata hai, magar un mein sabse khatarnaak aur sabse ziyaada paae jaane waale dus (10) nawaaqiz hain jinhe'n kai Ahle Ilm (rhh) ne zikr kiya hai. Aane waale sutoor mein unhe'n nawaaqiz ko ikhtisaar ke saath bayan kiya ja raha hai, taake musalman unse bach sake aur apne alaawa doosre musalmano ko bhi salaamati aur aafiyat ke iraade se unse bacha sake. (Dekhiye: Ad-Durar as-Sunniya Fee al-Ajooba an-Najdiyya: V2 P232 aur uske baad)

① Pehla Naaqiz: Allah ki ibaadat mein shirk karna hai. Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ ۚ وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِيْدًا ﴾

Ise Allah Ta'ala qatan na bakhshega ke uske saath shareek muqarrar kiya jaae, haa'n shirk ke alaawa gunaah jiske chaahe maaf farma deta hai. (Surah an-Nisa: 116)

Neez farmaya:

﴿ اِنَّهٗ مَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَاْوٰىهُ النَّارُ ۭ وَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴾

Yaqeen maano ke jo shakhs Allah ke saath shareek karta hai AT ne us par jannat hharamkardi hai, uska thikaana jJahannamhi hai, aur gunahgaaro'' ki madad karne waala koi nahi hoga. (Surah al-Maaida: 72)

Unhe'n shirkiya umoor mein se murdo'n se dua maangna, unse faryaad karna, unke liye mannat maanna aur unke liye qurbani karna waghaira hai.

② Doosra Naaqiz: Jo shakhs apne aur Allah ke maa-baen ghairullah ko wasila banata hai, unse dua maangta hai, unse shafaa-at ka talabgaar hota hai aur un par tawakkal karta hai to wo bil-ijma kaafir ho jaata hai. Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿ وَيَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُوْلُوْنَ هٰٓؤُلَاۗءِ شُفَعَاۗؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ ۭ قُلْ اَتُنَبِّئُوْنَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ ۭ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴾

Aur ye log Allah ke siwa aisi cheezo'n ki ibaadat karte hain jo na unko zarar pohoncha sake'n aur na unko nafa pohoncha sake'n. Aur kehte hain ke ye Allah ke paas hamare sifaarishi hain. Aap keh deejiye ke kya tum Allah ko aisi cheez ki khabar dete ho jo Allah Ta'ala ko maaloom nahi, na aasmaano meni aur na zameen mein, wo paak aur bartar hai un logon ke shirk se. (Surah Yunus: 18)

③ Teesra Naaqiz: Jo mushrikeen ko kaafir qaraar nahi deta ya unke kuf rmein shak karta hai ya phir unke mazhab ko sahih qaraar deta hai to usne kufr kiya.

④ Chautha Naaqiz: Jo shakhs ye aqida rakhta hai ke Nabi ﷺ ke alaawa kisi aur tariqa-kaar ziyaada kaamil hai ya phir Aap ﷺ ke faisle ki bajaae kisi ghair ka faisla ziyaada behtar aur Afzal hai to wo kaafir hai, jaise wo log jo taaghooto'n kef aisle ko Allah Subhanahu wa Ta'ala kef aisle par

tarjeeh dete hain.

⑤ Paachwaa'n Naaqiz: Jo shakhs Rasool Allah ﷺ ki laai hui shariyat mein se kisi hukm ko napasand karta hai wo kaafir ho jaata hai, agarche wo us par amal bhi kare. Kyounke Allah Ta'ala ka farman hai:

﴿ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَرِهُوْا مَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاَحْبَطَ اَعْمَالَهُمْ ﴾

Ye is liye ke wo Allah ki naazil-karda cheez se naakhush hue, pas Allah Ta'ala ne (bhi) unke aamaal zaaya kar diye. (Surah Muhammad: 9)

⑥ Chatta Naaqiz: Jo shakhs Rasool Allah ﷺ ke deen mein se kisi hukm kay a phir us par milne waale sawaab ya saza ka mazaaq udaata hai to wo kaafir ho jaata hai. Iski daleel Irshad-e-Baari Ta'ala hai:

﴿ قُلْ اَبِاللّٰهِ وَاٰيٰتِهٖ وَرَسُوْلِهٖ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُوْنَ ۔ لَا تَعْتَذِرُوْا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ ﴾

Keh deejiye ke Allah, uski aayate'n aur uska rasool hi tumhare hasi-mazaaq ke liye reh gae hain? Tum bahaane na banaao yaqinan tum apne imaan ke baad be-imaan ho gae. (Surah at-Tauba: 65-66)

⑦ Saatwaa'n Naaqiz: Jaadu hai. Sirf (dilo'n ko pherna) aur atf (dil mein jhukaao aur maelaan paida karna) bhi jaadu hi ki ek (1) qism hai. Jo shakhs jaadu karta hai ya phir use accha khayaal karta hai wo kaafir ho jaata hai. Iski daleel Irshad-e-Baari Ta'ala hai:

﴿ وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُوْلَاۤ اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ﴾

Wo dono (Haroot aur Maroot) bhi kisi shakhs ko us waqt tak nahi sikhate the jab tak ye na keh de'n ke ham to ek (1) aazmaaish hain to kufr na kar. (Surah al-Baqara: 102)

⑧ Aatwaa'n Naaqiz: Musalmano ke khilaaf mushrikeen ki pusht-panaahi aur madad karna. Iski daleel farman-e-Ilaahi hai:

﴿ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَاِنَّهٗ مِنْهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ﴾

Tum mein se jo bhi un mein kisi se dosti kare wo beshak unhee'n mein se hai, zaalimo'n ko Allah Ta'ala hargiz raah-e-raast nahi dikhaata. (Surah al-Maaida: 51)

⑨ Nawwa'n Naaqiz: Jo shakhs ye aqida rakhta hai ke baaz log Muhammad ﷺ ki shariyat ki paabandi se nikal sakte hain to wo kaafir

hai. Allah Ta'ala ka irshad hai:

﴿ وَمَنْ يَّبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِيْنًا فَلَنْ يُّقْبَلَ مِنْهُ ۚ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴾

Jo shakhs islam ke siwa aur deen talaash kare, uska deen qubool na kiya jaaega aur wo aakhirat mein nuqsaan paane waalo'n mein hoga. (Surah Aal Imran: 85)

⑩ Daswaa'n Naaqiz: Allah ke deen se is tarah eraaz karna ken a tu use seekhe aur na us par amal kare. Is baat ki daleel Irshad-e-Baari Ta'ala hai:

﴿ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِاٰيٰتِ رَبِّهٖ ثُمَّ اَعْرَضَ عَنْهَا ۗ اِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِيْنَ مُنْتَقِمُوْنَ ﴾

Usse badh kar zaalim kaun hai jise Allah Ta'ala ki aayato'n se nasihat ki gai phir bhi usne unse mu'n pher liya, yaqeen maano ke ham gunahgaaro'n se inteqaam lene waale hain. (Surah as-Sajda: 22)

Ye kalma-e-tauheed 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' ke dus (10) nawaaqiz hain, jo shakhs un mein se kisi bhi naaqiz mein pad jaae (Allah ham sab ko mehfooz rakhe) to uski tuaheed khatam ho jaaegi aur uska imaan zaaya ho jaaega aur wo 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' se koi bhi faaeda haasil na kar paaega.

Ahle ilm ne wazaahat ke saath ye baat bayan ki hai ke in nawaaqiz ke irtikaab mein sanjida ya mazaaq karne waale isi tarah khauf-zada ke darmiyan koi farq nahi hai. (Sab mujrim hain) Siwaae majboor ke (ke usko maaf samjha jaaega).

Ye tamaam nawaaqiz-e-islam bahut his ziyaada sangeen aur ba-kasrat waaqe hone waale nawaaqiz hain. Is liye musalman ko chaahiye ke wo un se bacche aur darta rahe ke kahee'n wo unki zidd mein na aajaae. Ham Allah ke ghazab ka baais banne waale asbaab aur uske dardnaak azaab se uski panaah maangte hain, aur dua karte hain ke Allah ham sab ko un aamaal ki taufeeq ataa farmae jo usko raazi kar sake'n, aur hame'n aur tamaam musalmano ko siraat-e-mustaqeem par gaamzan farmae, wohi sunne waala, duaae'n qubool karne waala ur qareeb hai.

Allah Ke Ism Mufarrad Zaahir Ya Zameer Ka Tanha Zikr Karne Ki Qabaahat Ka Bayaan:

Guszishta sutoor mein kalma-e-tauheed 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' ki fazilat ke baare mein guftagu hui, aur ye bataya gaya ke ye sabse behtar kalma hai jiske zariye rabb ka zikr karne wale zikr karte hain, sabse Afzal kalma hai jise unki zabaane adaa karti hain, ye wo kalma hai jiske alfaaz to mukhtasar magar maane bade azeem hain, jiski bando'n ko sabse ziyaada haajat aur zaroorat hai. Balke is kalme ki unhe'n khaane-peene, pehenne-odhne aur tamaam cheezo'n se ziyaada zaroorat hai. Aur choonke logon ko, balke poori dunya waalo'n ko is kalme ki aisi zaroorat hai jiski koi intiha nahi jiski koi had nahi is liye ye kalma sabse ziyaada paaya jaane waala, aasaani se haasil hone waala, azeem maane aur bade muqaam waala kalma hai.

Lekin iske bawujood kuch awaam aur jaahil afraad isse be-tawajjohi[1] baratte hain, aur aisi nai-nai duaao'n aur ghade[2] hue azkaar ki taraf jaate hain jo na to Kitab-o-Sunnat mein hain aur na hi salaf-e-ummat mein kisi se manqool hain. (Dekhiye: Shaikh Abdur Rahman bin Hasan Aal ash-Shaikh ki Fath al-Majeed: P45)

Misaal ke taur par soofiyo'n mein se baaz ahle tariqat apne azkaar mein sirf Allah ke ism zaahir ka zikr karte hain. Yaane sirf (Allah, Allah) kehte hain, lafz-e-jalaalah ko baar-baar dohraate hain, aur kabhi un mein se kuch log uski jagah sirf ism-e-zameer, yaane (hu) ko baar-baar dohraate hain, aur kabhi un mein se kuch log us mein itna ghulv karte hain ke 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' ke zikr ko awaam ke liye, ism-e-mufarrad (yaane Allah) ke zikr ko khaas logon ke liye aur ism-e-zameer (yaane hu) ke zikr ko intehaai khaas logon ke liye qaraar dete hain. Balke kuch log kabhi ye bhi kehte hain ke 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' momino ke liye, Allah aarifo'n ke liye aur hu mohaqqiqo'n ke liye hai. Is tarah wo log ism mufarrad zaahir (yaane lafz-e-Allah) ke zikr ko ya zameer (yaane lafz-e-hu) ke zikr ko us 'لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ' ke zikr se behtar qaraar det hain jise Allah ke Rasool ﷺ ne sabse behtar zikr

[1] T: (بے تَوَجُّہی) Laaparwaahi, Nazar-andaazi [RKT]
[2] T: (گھڑنا) Waza karna, banaana, jhooti baat ya qissa banaana [RKT]

qaraar diya hai. Aur ye bataya hai ke yehi wo sabse behtar kalma hai jise aap ne aur aap se pehle ke tamaam Ambiya Kiraam ﷺ ne padha hai. Jaisa ke pehle is tarah ki kuch hadeese'n guzar chukee'n, halaanke ism mufarrad zaahir ya zameer ka zikr Kitab-o-Sunnat mein mashroo nahi hai aur na hi salaf-e-ummat mein kisi se manqool hai, balke is tarah ki baat baad mein aaen waale kuch gumraaho'n ne baghair daleel aur suboot ke kahi hai.

Shaikh-ul-Islam Ibne Taimiya رحمہ اللہ ne is bidati zikr ke baare mein unke tamaam daawo'n ki qalai-khol di[1] hai, neez iski taaeed-o-suboot mein jitney dalaail wo pesh karte hain un tamaam dalaail ke fasaad ko bhi bayan kiya hai. Aap رحمہ اللہ ne farmaya: "Tariqat ke mutaalliq kitab likhne waalo'n mein se baaz ne is tariqa ko azeem qaraar diya hai aur uske liye kabhi wo wajd se, kabhi raae se to kabhi jhooti hadeeso'n se istidlaal karte hain. Jaisa ke un mein se kisi ne riwayat bayan ki ke Nabi ﷺ ne Ali bin Abi Taalib رضی اللہ عنہ ko (Allah, Allah, Allah) kehne ki talqeen ki, aap ne use teen (3) martaba padha phir Ali رضی اللہ عنہ ko bhi teen (3) martaba padhne ka hukm diya. Halaanke ye hadees mohaddiso'n ke yahan ijmaai taur par mauzoo hai. Albatta nabi ﷺ ne maasoor dua sikhaai hai jiska sabse ahem hissa 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' hai, yehi wo kalma hai jise Nabi ﷺ ne apne chacha Abu Taalib ke saamne unki wafaat ke waqt pesh kiya tha, aur kaha:"

أَيْ عَمِّ، قُلْ: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ**، كَلِمَةً أُحَاجُّ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللهِ.

"Chacha jaan, 'لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ' keh deejiye, aisa kalma jise main Allah ke paas aapke liye bataur-e-daleel pesh karunga". (Sahih Bukhari: H3884; Sahih Muslim: H24 Musaiyyib رضی اللہ عنہ ki hadees)

Aap ﷺ ne mazeed farmaya:

إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً، لَا يَقُولُهَا أَحَدٌ عِنْدَ حُضْرَةِ الْمَوْتِ، إِلَّا وَجَدَ رُوحُهُ لَهَا رَوْحًا.

"Main ek (1) aisa kalma jaanta hoo'n jise agar koi shakhs maut ke waqt kahe to uski rooh ko us kalme ki wajah se raahat haasil hoti hai". (Is hadees ko Imam Ahmad رحمہ اللہ ne Musnad: V1 P28 mein riwayat kiya hai. Alfaaz bhi unhi ke hain aur Ibne Majah: H3795 ne Talha رضی اللہ عنہ ki hadees se riwayat kiya hai)

[1] T: (قَلْعی کھول دینا) Aeb zaahir karna, parda faash karna, bhaanda phodna [RKT]

Neez farmaya: ’مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ** دَخَلَ الْجَنَّةَ‘

“Jis ki aakhri baat ’لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ‘ ho wo jannat mein daakhil hoga”. (Is hadees ko Imam Ahmad ﷺ ne Musnad: V5 P247 mein riwayat kiya hai. Aur Abu Dawood ne Maaz bin Jabal ﷺ ki hadees se riwayat kiya hai. Albani ﷺ ne Irwa al-Ghaleel: H687 mein Hasan qaraar diya hai)

Isi tarah Aap ﷺ ne ye bhi farmaya:

أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى **يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ**، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ.

“Mujhe hukm diya gaya hai ke main logon se jung karu’n us waqt tak ke wo is baat ka iqraar kar le’n ke Allah ke siwa koi maabood nahi hai aur ye ke Muhammad ﷺ Allah ke sacche rasool hain, jis waqt wo ye karne lagenge to mujh se apne jaan-o-maal ko mehfooz kar lenge, swiaae islam ke haq ke (raha unke dil ka haal to) unka hisaab Allah ke zimme hai”. (Sahih Bukhari: H25; Sahih Muslim: H22)

Is mafhoom ki ahadees bahut ziyaada hain.

Iske baad aap ne farmaya: “Jahan tak baat hai ism-e-mufarrad (yaane sirf lafz-e-Allah) ke zikr ki to wo kisi bhi haalat mein mashroo nahi hai, sharia daleelo’n mein koi bhi daleel aisi nahi hai jo uske mutahab hone par dalaalat kare aur gumraah aabido’n ki ek (1) jamat Allah Ta'ala ke qaul: Quran ﴿قُلِ اللّٰهُ ۙ ثُمَّ ذَرْهُمْ﴾ (Aap Allah kahiye, phir unhe’n chod deejiye), se jo ye khayaal karti hai ke isse muraad sirf us naam (yaane Allah) ka zikr hai to ye ek (1) saaf ghalati hai, agar wo log is jumle ke pehle hisse par ghaur karte to maane bilkul waazeh hote, kyounke Allah Ta'ala ne farmaya:

﴿وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖٓ اِذْ قَالُوْا مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلٰى بَشَرٍ مِّنْ شَيْءٍ ۗ قُلْ مَنْ اَنْزَلَ الْكِتٰبَ الَّذِيْ جَآءَ بِهٖ مُوْسٰى نُوْرًا وَّهُدًى لِّلنَّاسِ تَجْعَلُوْنَهٗ قَرَاطِيْسَ تُبْدُوْنَهَا وَتُخْفُوْنَ كَثِيْرًا ۚ وَعُلِّمْتُمْ مَّا لَمْ تَعْلَمُوْٓا اَنْتُمْ وَلَآ اٰبَآؤُكُمْ ۗ قُلِ اللّٰهُ ۙ﴾

Aur un logon ne Allah ki jaisi qadr karna waajib thi waisi qadr na ki, jabke you’n keh diya ke Allah ne kisi bashar par koi cheez naazil nahi. Aap ye kahiye ke wo kitab kisne naazil ki hai jisko Musa laae the?! Jiski kaifiyat ye hai ke wo noor hai aur logon ke liye wo hidayat hai, jisko tum ne un mutafarriq auraaq mein rakh choda hai jin ko zaahir karte hoa ur bahut si baato’n ko chupaate ho, aur tum ko bahut si aisi baate’n bataai gai

hain jin ko tum na jaante the aur na tumhare bade. Aap keh deejiye ke Allah ne naazil farmaya hai. (Surah al-Anaam: 91)

Yaane aap keh deejiye ke Allah ne us kitaab ko naazil kiya tha jise Musa ﷺ laae the, ye mukammal baat hai. Ye wo jumla ismiya hai jo mubtada-o-khabar[1] se mil kar bana hai. Iski khabar ko sawaal ke jawaab ki taraf ishaara karne ke liye hazaf kar diya gaya hai, kalaam-e-arab mein is tarah ki baat aam-faham hai.

Phir Shaikh-ul-Islam رحمہ اللہ ne iski kuch misaale'n pesh kee'n, uske baad kaha: "Sharai aur aqli-o-hissi[2] dalaail se ye baat waazeh ho chuki ke baghair kalaam-e-taam[3] ke sirf ism-e-mufarrad ka zikr karna mustahab nahi hai, kyounke sirf ism na to imaan-o-kufr ko bataata hai, na hi hidayat-o-gumraahi ko aur na hi ilm-o-jahaalat ko".

Yahan tak ke aap ne kaha: "Isi wajah se arbi zabaan balke tamaam zabaano ke maahireen ka ittifaaq hai ke sirf ism par waqf karna durust nahi hai, aur na hi wo koi mufeed jumla ya kalaam-e-taam ban sakta hai, isi liye jab kisi arbi ne ek (1) muezzin ko 'أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ' kehte suna to kaha ke usne ye kya kiya?!"

Kyounke jab usne ism ko nasb (zabar) diya to wo sifat ban gaya aur choonke sifat mausoof ka juz hota hai isl iye arbi ne apni durust fitrat ki bina par khabar mufeed ki justaju ki, albatta muezzin ne khabar dene ka hi iraada kiya tha magar ghalati kar baitha.

Is liye agar insaan hazaar-ha martaba Allah ka naam dohraae phir bhi momin nahi ho sakta aur na hi Allah ke sawaab aur jannat ka mustahiq ho sakta hai, kyounke tamaam mazaahib ke kuffaar Allah ke mufarrad naam ka zikr karte hain, khwah Allah aur uski wahdaaniyat ko maane'n ya na maane'n.

Hatta ke Allah ne jab hame'n apne naam ke zikr ka hukm diya, jaise farmaya:

---

[1] T: (مُبْتَدَأ و خَبَر) Inhe'n English grammer mein Subject aur Predicate kaha jaata hai [RSB]
[2] T: (حِسّی) (Wo cheez) jo zaahiri hawaas se dariyaaft ho sakey [RKT]
[3] T: (کلام تام) Mukammal jumla, complete sentence [RSB]

﴿ فَكُلُوْا مِمَّآ اَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِ ﴾

Jis shikaar ko wo tumhare liye pakad kar rok rakhe'n to tum usse kha lo aur us par Allah Ta'ala ke naam ka zikr kar liya karo. (Surah al-Maaida: 4)

Neez farmaya:

﴿ وَلَا تَاْكُلُوْا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ ﴾

Aur aise jaanwaro'n mein se mat khaao jin par Allah ka naam na liya gaya ho. (Surah al-Anaam: 121)

Isi tarah Allah ne farmaya:

﴿ سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى ﴾

Apne bahut hi buland Allah ke naam ki paakizgi bayan kar. (Surah al-Aala: 1)

Neez farmaya:

﴿ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ ﴾ (Surah al-Waaqia: 74)

Pas tu apne azmem-ush-shaan parwardigaar ke naam ki tasbeeh kar.

To is tarah ki aayaat mein Allah Ta'ala ke naam ke zikr se muraad kalaam-e-taam ke zariye Allah Ta'ala ka zikr karna hai. Jaise 'بِسْمِ اللّٰه'، 'سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلٰى' 'سُبْحَانَ رَبِيَ الْعَظِيْم' waghaira kehna, sirf ism-e-mujarrad ka zikr mashroo nahi hai, kyounke isse na to kisi hukm par amal saabit hota hai, na hi shikaar ya zabiha halaal hota hai aur na hi kuch aur.

Phir aap ne kaha: Mazkoora baato'n se saabit hua ke sirf ism-e-mujarrad ka zikr mustahab hi nahi hai, che-jaaeke[1] wo khawaas ka zikr ho, us par bhi ziyaada baeed ism-e-zameer yaane *hu* ka zikr hai. Kyounke ye to ba-zaat-e-khud kisi muaiyyan[2] shakhs par bhi dalaalat nahi karta, balke isse muraad wo mazkoor ya maaloom shakhs hota hai jiski *hu* wazaahat kare, is liye iske maane guftagu karne waale ki niyyat aur iraade ke mutaabiq hota hai. (Majma' al-Fataawa: V10 P556-565)

Ek-doosri jagah aap ne farmaya: "Ism zameer mufarrad ka zikr sunnat se bahut door, bidat mein samaaya hua aur shaitaani gumraahi ke bahut qareeb hai".

[1] T: (چه جائیکه) let alone that, ke alaawa [RSB]
[2] T: (مُعَيَّن) Muqarrar kiya gaya, thehraaya gaya, muqarrara [RKT]

Aap ne farmaya: “Yahan yehi batana maqsad hai ke Allah Subhanahu wa Ta'ala ke zikr ke liye masnoon tariqa ye hai ke jumla-e-tamma ke zariye zikr kiya jaae. Jise kalaam bhi kehte hain aur jiski waahid kalma aati hai, kyounke yehi dilo’n ko nafa bakhshta hai, aur usi ke zariye ajr-o-sawaab, Allah ki qurbat, maarifat, mohabbat aur khashiyyat jaise buland maqaasid aur bad ahdaaf haasil hote hain aur mahez ism-e-mufarrad zameer ya zaahir par iktifa karn eki koi asal nahi hai. Che-jaaeke ye khawaas ya aarifeen ka zikr ho, balke ye mukhtalif qism ki bidato’n aur gumraahi ka wasila hai neez faasid khayalaat jaise mulhido’n-o-qaaileen-e-wahdat-ul-wujood ke ahwaal tak le jaane ka zariya hai. Chunache deen ki buniyaad do (2) cheezo’n par qaayam hai: Ek (1) ye ke ham Allah ke alaawa kisi ki ibaadat na kare’n. Doosra ye ke ham uski ibaadat usi ke bataae hue tariqa par kare’n, bidato’n ke zariye nahi”. (Majma’ al-Fataawa: V10 P134-227) *Intiha*[1]

Aap ke is kalaam mein itni tahqiq aur wazaahat hai ke ab is maamle mein kisi shak ki koi gunjaaish hi baaqi nahi hai, sahih hai ke haq hamesha waazeh hota hai.

Un logon ka aise bid-ee azkaar par toot padna jin ki Allah ke deen mein koi asal nahi hai aur na hi jin ki koi sharia buniyaad hai, neez uske bil-muqaabil sunnat-e-sahiha aur sharia azkaar ko chod dena ek (1) musalman ke zehen mein bahut saare sawalaat paida karta hai ke kaunsi cheez unhe’n Nabi-e-Kareem ﷺ ke tariqo’n aur sunnato’n se mod kar aisi cheezo’n ki taraf le ja rahi hai jin ki Allah ne koi daleel naazil nahi ki. Aise azkaar ki taraf jin ki shariyat mein koi daleel-o-suboot nahi hai.

Iske bawujood wo un azkaar ki intihaai taazeem karte hain aur unki shaan ko buland karte nazar aate hain, aur un nabawi duaao’n aur sharia azkaar ki tahqeer karte hain jinhe’n Sarkaar-e-Do-aalam, Afzal-ul-Ambiya wa Rusul aur farzandaan-e-khushoo-o-zikr ke imam-o-qudwah[2] padha karte the?

Un par, unki Aal par, aur unke tamaam Ashaab par Allah ki rahmate’n, salaam aur barkate’n naazil ho’n.

---

[1] T: (انتهى) Khatam hona, ya ikhtitaam-pazeer hona [RSB]

[2] T: (القدوة) Aisa namoona ya misaal jiski deen ke maamle mein paerawi ki jaae [RSB]